

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

KATJA VLAŠIČ

**GOVORNO NASTOPANJE OTROK V VRTCU IN
PRVEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE**

Diplomsko delo

Ljubljana 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI

PEDAGOŠKA FAKULTETA

Študijski program: Predšolska vzgoja

KATJA VLAŠIČ

Mentorica: doc. dr. DARIJA SKUBIC

**GOVORNO NASTOPANJE OTROK V VRTCU IN
PRVEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE**

Diplomsko delo

Ljubljana 2013

ZAHVALA

Zahvaljujem se doc. dr. Dariji Skubic za mentorstvo in strokovno usmerjanje pri pisanju diplomskega dela.

Iskreno se zahvaljujem tudi Kristini Primožič in vsem, ki so mi nudili podporo, pomoč in spodbudo pri pisanju diplomskega dela.

POVZETEK

Diplomsko delo z naslovom *Govorno nastopanje otrok v vrtcu in prvem razredu osnovne šole* sestavljata teoretični in empirični del. V teoretičnem delu sem se osredotočila na pojem retorika, ki je sinonim za pojem govorništvo. Pojem retorike se je skozi različna obdobja spreminjal, s tem pa je povezano tudi spreminjanje govornega nastopanja tako v javnosti kot v osnovni šoli.

Cilj diplomskega dela je ugotoviti, kakšno je mnenje učiteljic oz. učiteljev in vzgojiteljic oz. vzgojiteljev o govornem nastopanju.

V empiričnem delu sem se osredotočila na učiteljice in učitelje otrok v prvem razredu ter vzgojiteljice in vzgojitelje v starostni skupini 4–6. S pomočjo anketnega vprašalnika sem jih vprašala o tem, kako otroci govorno nastopajo in katere so okoliščine nastopanja.

KLJUČNE BESEDE: govorno nastopanje, sporazumevanje, razvoj govora, vrtec, šola.

SUMMARY

My thesis entitled *Oral performance of children in nursery school and first grade of primary school* consists of a theoretical and empirical part. In the theoretical part I focused on the term 'rhetoric', which is a synonym of the term 'elocution'. The term has changed during different periods and with it also oral performance in public and in primary school as well.

The aim of the thesis is to determine the opinions and points of view of the teachers about the oral performance of their pupils.

In the empirical part I focused on teachers of children in the first grade of primary school and of those aged from 4 to 6 years. They filled out a questionnaire with questions on how the children perform orally and what are the circumstances of the performance.

KEYWORDS: oral performance, communication, development of the speech, nursery school, primary school.

KAZALO

0	UVOD	1
I.	TEORETIČNI DEL	2
1	GOVOR IN JEZIK	2
1.1	RAZVOJ GOVORA (od rojstva do 1. razreda)	2
1.1.1	PREDJEZIKOVNO OBDOBJE	3
1.1.2	JEZIKOVNO OBDOBJE.....	3
2	SPORAZUMEVANJE	5
2.1	DEJAVNIKI GOVORNEGA NASTOPANJA	6
2.1.1	PRIPOVEDOVANJE ZGODBE.....	8
3	GOVORNO NASTOPANJE	10
3.1	RETORIKA OZ. GOVORNIŠTVO KOT PREDHODNICA GOVORNEGA NASTOPANJA	10
3.2	NAČELA USPEŠNEGA GOVORNEGA NASTOPANJA.....	13
4	GOVORNO NASTOPANJE V VRTCU IN PRVEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	16
4.1	GOVORNO NASTOPANJE V VRTCU	16
4.2	GOVORNO NASTOPANJE V 1. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE	18
II.	EMPIRIČNI DEL	20
1	OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA DELA	20
2	CILJI RAZISKOVALNEGA DELA	20
1.1.	RAZISKOVALNE HIPOTEZE	20
3	METODOLOGIJA	21
3.1	RAZISKOVALNA METODA	21
3.2	VZOREC	21
3.3	POSTOPEK ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV	21
4	REZULTATI IN INTERPRETACIJA	22
4.1	REZULTATI ANKETE IN NJIHOVA INTERPRETACIJA.....	22
5	PREVERJANJE HIPOTEZ	38
6	SKLEPNE UGOTOVITVE	39
6.1	PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE OBSTOJEČEGA STANJA	39
7	VIRI IN LITERATURA	41
8	PRILOGA	43

0 UVOD

Avtorji knjig oz. priročnikov za govorno nastopanje so si dokaj enotni, ko pravijo, da se je treba govornega nastopanja naučiti.

Govorno nastopamo vsi, in sicer tudi takrat, ko se tega ne zavedamo povsem. V trenutku, ko kaj pripovedujemo, ko govorimo pred množico, gre za govorno nastopanje. Tudi za sporazumevanje bi lahko rekli, da sodi med govorno nastopanje, saj tudi med sporazumevanjem govorno nastopamo.

Če želimo, da bodo naši otroci dobri govorci, jim moramo ponuditi možnost, da se sami preizkusijo v vlogi govorca. To jim lahko vzgojiteljice in vzgojitelji omogočimo že v vrtcih, saj jim bo zgodnja izkušnja pomagala pri kasnejših težjih izzivih.

Svojo vlogo imamo tako vzgojiteljice/vzgojitelji ter učiteljice/učitelji, ki pred otroci vsakodnevno govorno nastopamo, kot tudi starši, ki otrokom dajejo zgled s svojimi vrednotami, stališči in znanjem.

Ker me področje govornega nastopanja zanima in ker vem, da je v vrtcu treba veliko govorno nastopati, sem se odločila to tematiko raziskati v diplomskem delu.

Kot bodoča vzgojiteljica vem, kako pomembno je, da otrokom že dovolj zgodaj omogočimo izkušnjo govornega nastopanja.

V diplomskem delu sem se ukvarjala predvsem z razvojem govornega nastopanja v obdobju od malčka do šestletnega otroka v prvem razredu. V okviru tega sem tudi izpostavila razvoj otroškega govora in primerjavo med Kurikulumom za vrtce (1999) in Učnim načrtom za slovenščino (2011) v osnovni šoli.

I. TEORETIČNI DEL

1 GOVOR IN JEZIK

Izraza govor in jezik se pogosto uporabljata za isto veščino, čeprav gre za dve različni veščini. Francoski jezikoslovec de Saussure pravi, da jezik ima družbeni in primarni značaj (1997, povz. po Skubic 2004: 9).

V nasprotju z jezikom ima govor individualni in sekundarni značaj. Pri govoru moramo razlikovati:

1. »kombinacije, s katerimi govorec uporablja jezikovni kod, da bi izrazil svojo misel;
2. psihofizični mehanizem, ki mu omogoča, da te informacije ponotranji«.

Logopedinja N. Skamlič (2011) pravi, da je govor le del jezika ter da ga oblikujemo z ustnicami, jezikom, nebom v ustih in z dihalnimi organi. Govor sestavljajo izgovarjanje, glas, ritem ter tempo. Govor in jezik sta se razvila z namenom, da bi se lahko učinkovito sporazumevali (Skamlič, 2011).

1.1 RAZVOJ GOVORA (od rojstva do 1. razreda)

Govorni razvoj je v obdobju dojenčka, malčka in zgodnjega otroštva zelo intenziven proces. Oblikovati se začne z jokom, neverbalnim sporazumevanjem, oblikovanjem in povezovanjem prvih glasov, poteka preko prve izgovorjene besede, hitrega skoka v besednjaku, oblikovanja enostavnih in sestavljenih stavkov, poznavanja slovničnih pravil, razumevanja različnih besedil ... V prehodu iz zgodnjega v srednje otroštvo pa se močno preplete z otrokovim mišljenjem, pismenostjo. Kasneje govor postane način posameznikovega mišljenja in delovanja (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006: 7).

S. Kranjc (1993: 126) pravi, da sta za razvoj govora pomembni prvi dve leti otrokovega življenja, ki ju imenujemo tudi senzomotorična faza razvoja mišljenja.

Pri razvoju govora in mišljenja imajo pomembno vlogo sociološki dejavniki, ki vplivajo tudi na nekatere psihološke dejavnike. Poleg socialnega položaja družine so pri oblikovanju otrokovega govora pomembni dejavniki tudi izobrazba staršev, širše družbeno okolje, število otrok v družini in tako naprej (Kranjc, 1993: 131).

Otrok se v procesu učenja jezika mora naučiti kje, kdaj in kako govoriti. Poleg tega pa se mora naučiti tudi sintaktičnih (skladenjskih) in semantičnih (pomenskih) pravil ter strategij govora (Kranjc, 1993: 128).

1.1.1 PREDJEZIKOVNO OBDOBJE

Bates in Goodman (2001, po Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006: 15) pravita, da je to prvo obdobje v govornem razvoju, ki vključuje zgodnje zaznavanje in razumevanje govora. Poleg tega so za to obdobje značilni jok, vokalizacija, bebljanje in naključna posnemanja glasov.

Otrok s pomočjo prej naštetih aktivnosti preizkuša in razvija svoj govorni aparat, prevzema vse večji nadzor nad proizvajanjem glasov ter sporoča svoje potrebe in čustva (Papalia, Olds in Feldman, 2001, povz. po Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006: 15).

Pri starosti 1 meseca otrok veliko joče, proizvaja nekaj samoglasnikov. Pri 3 mesecih razvije različne vrste joka za bolečino, lakoto, neugodje. Sprememba je opazna pri upadanju joka, pojavi pa se tudi gruljenje. Pri starosti 5 mesecev se pojavijo bebljanje, mnogo ponavljajočih glasov, vsi samoglasniki, nekaj soglasnikov ter glasen smeh. V obdobju od 7 do 9 mesecev se pojavi različnost v bebljanju, glasu in ritmu. Otrok se pogovarja z igračami. Pojavi se tudi jok, s katerim želi vzbuditi pozornost. Otrok izgovarja tudi besede *baba*, *dada*, *mama*. Pri tem ne gre za asociacijo na osebo ali objekt, temveč so te besede del vokalnih iger (Marjanovič Umek, 1990: 29–31).

1.1.2 JEZIKOVNO OBDOBJE

V začetku tega obdobja otroci spregovorijo svojo prvo besedo (med 12. in 20. mesecem). Prva beseda je skupina glasov, ki jih otrok izgovarja in ima pomen. Whitehead (1999, povz. po Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006: 18) navaja tri kriterije, ki določajo prvo besedo:

- a) otrok spontano uporablja besedo;
- b) otrok uporablja besedo zmeraj za isto dejavnost, predmet ali osebo;
- c) besedo prepozna tudi odrasla oseba, ki z otrokom komunicira v različnih situacijah.

Na začetku tega obdobja je otrokov besedni zaklad omejen na nekaj onomatopoejskih besed (posnemanju naravnih glasov), kljub temu pa uspešno vzpostavi komunikacijo z domačim okoljem (Kranjc, 1993: 130).

Otrok pri enem letu starosti vse več uporablja nam nerazumljivi govor (pravimo, da žlobudra), viden pa je napredek v artikulaciji. Pri drugem letu poimenuje veliko predmetov in ponavlja določene besede. Med 2. in 3. letom otrok poskuša uporabljati nove glasove, od tega je vsaj polovica besed nerazumljivih, v tem obdobju pa žlobudranje počasi upada. V obdobju med 3. in 4. letom je razumljivost povedanega skoraj 100 %. Otrok tvori povedi, v katerih uporabi 3 do 4 besede. Nekaj otrok pri 4 letih že uporablja množino. V obdobju od 4. do 6. leta otrok že upošteva skladijska pravila, govori tekoče in izraža časovne odnose. Tvorijo tudi že pet- do šestbesedne stavke (Marjanovič Umek, 1990: 29–31).

Od 6. leta naprej otrok oblikuje celovite stavke in govor uporablja v različnih govornih položajih (Marjanovič Umek, 1990: 11). Otroci v tem obdobju razumejo že večino sporočil, ki jih posredujejo starši. Pogosto uporabljajo besede z več pomeni. Njihov besednjak se hitro širi in postaja fleksibilen (pov. po Dale: 1976, Marjanovič Umek, 1990: 27).

V obdobju hitrega porasta besednjaka se prav tako zelo hitro razvija tudi otrokovo govorno razumevanje, zato otroci iz izrečenih izjav drugih pridobivajo vedno več informacij. V obdobju zgodnjega otroštva so zabeležili določene starosti, pri katerih se obseg besednjaka izrazito poveča. Treba pa je tudi poudariti, da pri isti starosti vsi otroci ne dosegajo izrazitih skokov (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006: 7).

Jezik je sredstvo sporazumevanja, o čemer bom spregovorila v drugem poglavju.

2 SPORAZUMEVANJE

Sporazumevanje (komunikacija) je izmenjavanje besedil med ljudmi (Bešter, 1999: 27). V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1994: 1284) ima nedovršni glagol *sporazumevati se* dva pomena. Prvi pomen je ta, da z dogovarjanjem prihajamo do medsebojnega razumevanja, sodelovanja. Drugi pomen pa kaže, da pri tem izmenjujemo, posredujemo misli in informacije. Zadavec – Pešec (1994: 61) trdi, da je sporazumevanje družbeno dejanje, prenos informacij, proces nenehne tvorbe in pretvorbe informacij, ki jih lahko prenašamo verbalno in neverbalno.

Najpogostejša oblika, v kateri se sporazumevalni proces udejanja, je dialoška oblika. Oblikovana je s pomočjo posebnih razredov jezikovnih znakov. V procesu sporazumevanja nastopata najmanj dve osebi. Prva oseba je sporočevalec, ki bodisi govori bodisi piše, druga oseba pa je tista, ki posluša oz. bere (Bešter, 1999: 27).

Sporazumevanje med dvema osebama poteka tako, da je takrat, ko ena oseba govori, druga tiho in jo posluša, nato pa se vlogi zamenjata (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006: 40).

T. Zidar Gale (2007: 18) je zapisala, da pri retoriki govorec komunicira s poslušalci, čeprav govori samo on. Torej sta tu zajeti dve dejavnosti sporazumevanja – govorjenje in poslušanje. Sporazumevanje obsega dva procesa. Prvi je sporočanje ali tvorjenje (pisanje in govorjenje), drugi proces pa je sprejemanje (branje in poslušanje) besedil (Bešter, 1999: 27).

Proces sporazumevanja zajema 4 dejavnosti. Ena izmed sporazumevalnih dejavnosti je tudi govorjenje, ki je osnova govornega nastopanja. Sporazumevalne dejavnosti poleg govorjenja zajemajo tudi poslušanje, pisanje in branje (prav tam: 27).

Da bo sporočilo, ki ga posredujemo našemu naslovniku, razumljeno enako, pa moramo znati uspešno sporočiti našo sporazumevalno namero. Tekom celotnega sporazumevanja moramo misliti na naslovnika – na to, kako bo sprejel naše besedilo. Besedilo mora biti zanj ustrezno, razumljivo, pregledno, jezikovno pravilno idr. Zato moramo upoštevati načela uspešnega sporočanja (Bešter, 1999: 44). Besedilo, ki ga sporočamo, je osnovna enota

sporazumevalnega procesa. Najmanjša enota sporazumevalnega procesa pa je govorno dejanje, ki ga opravljamo z izrekanjem (Zadravec – Pešec, 1994: 52).

2.1 DEJAVNIKI GOVORNEGA NASTOPANJA

Dejavnike govornega nastopanja povzemam po učbeniku Na pragu besedila 1 (Bešter, 1999: 28–42).

1. Okoliščine sporočanja

Ko govorimo o okoliščinah sporočanja, mednje uvrščamo sporočevalca (tvorca besedila), naslovnika, čas in kraj sporočanja (Bešter, 1999: 28).

2. Namen sporočanja

Sporočevalec vedno sporoča neko besedilo z določenim namenom oz. ciljem, ker želi pri naslovniku nekaj doseči. Svoj namen izraža posredno ali neposredno (Bešter, 1999: 29).

3. Tema sporočanja

Vsako besedilo ima temo in vsebino. Sporočevalec naslovniku sporoča o čem, ga vabi na kaj, mu kaj obljublja, torej mu ubeseduje tudi prvine predmetnosti. Tema besedila je to, o čemer pišemo ali govorimo, vsebina besedila pa je to, kar o tem povemo (Bešter, 1999: 30).

4. Jezik sporočanja

Ljudje svoje misli, čustva, svoja doživljanja, prepričanja, stališča ... izražamo z besedami, ki jih po določenem pravilu vežemo v določeno besedilo. Besedila tvorimo z besednim jezikom, ki ga pogosto spremljajo nebesedne prvine, mednje pa prištevamo: glasnost, hitrost in melodijo govora, kretnje, mimiko, držo telesa. Ker lahko besedilo tvorimo tudi pisno, so

nebesedne prvine prisotne tudi tukaj, in sicer kot oblika in velikost črk, slike, fotografije, preglednice, grafi ipd (prav tam: 30).

5. Prenosnik

Besede lahko zapisujemo ali izgovarjamo. Zaradi tega poznamo dve vrsti prenosnika. Ko besede zapisujemo na list papirja, s pomočjo svetlobe vidimo, kaj smo zapisali. Zato je svetloba vidni prenosnik. Pri izgovarjavi besed pa te potujejo po zvočnem valovanju od ust sporočevalca do poslušalčevih ušes. Zato pravimo, da je zvok slušni prenosnik (prav tam: 30).

6. Besedilo

Zadnji dejavnik sporočanja je besedilo, ki nastaja pri samem procesu sporazumevanja. Pri nastanku besedila govorimo o treh fazah: iznajdbi (invenciji), urejanju (dispoziciji) in ubesediljenju (elokuciji) (Bešter, 1999: 42).

V prvi fazi (iznajdba ali invencija) se odločimo za temo in namen našega besedila. Določimo vse, kar bomo o temi, ki smo si jo izbrali, povedali. Za ta del si lahko naredimo tudi miselni vzorec s ključnimi besedami, ki nam bo pomagal pri drugi in tretji fazi tvorbe besedila (prav tam: 42).

V drugi fazi moramo vso gradivo, ki smo ga pridobili v fazi iznajdbe, urediti, ga ovrednotiti (urejanje ali dispozicija). Treba je tudi določiti zaporedje in povezavo sestavin. Številna neumetnostna besedila so tridelna, kar pomeni, da so sestavljena iz treh delov. Prvi je uvod, v katerem sporočevalec napove svoj namen in temo sporočanja; drugi je jedrni del, v katerem nakaže problem, predstavi dejstva, navede primere itd (prav tam: 43) .

V zadnji fazi zbrano gradivo pretvorimo v besedilo (ubesediljenje ali elokucija). To pomeni, da izberemo ustrezne besede, slovnične vzorce za tvorjenje povedi in zgradbo besedilne vrste, ki ustreza izbranemu namenu (prav tam: 43).

V tem poglavju sem govorila o sporazumevanju in dejavnih sporočanja. Mednje spada tudi tema, ki jo razvijamo z opisovanjem, pripovedovanjem, razlaganjem in utemeljevanjem. V nadaljevanju bom izpostavila pripovedovanje, ki je pogost način govornega nastopanja.

2.1.1 PRIPOVEDOVANJE ZGODBE

Otroci so že zelo zgodaj izpostavljeni različnim besedilom, ki jih pripovedujemo oz. beremo.

»Pripovedovanje zgodbe je ena od pragmatičnih govornih spretnosti, ki je v celoti vezana na razumevanje in izražanje dekontekstualizirane vsebine, ki jo otrok sporoča s samim govorom.« (Marjanovič Umek, Fekonja, Kranjc, 2006: 30)

L. Marjanovič Umek in U. Fekonja (2004, povz. po Marjanovič Umek, Fekonja, Kranjc, 2006: 31) pravita, da mora otrok v procesu pripovedovanja zgodbe oblikovati logično zgradbo, v kateri so razumljivo predstavljeni dogodki, misli, čustva junakov, njihovi socialni odnosi in tudi ustrezne časovno-vzorčne povezave.

Otroci med pripovedovanjem zgodbe radi zavzemajo perspektivo drugega, navadno glavnega junaka zgodbe. Najpogosteje se poistovetijo z junaki, ki so jim podobni oziroma s tistimi, ki imajo take lastnosti, ki si jih otroci želijo in jih cenijo (Wray, Medwell 2002, po Marjanovič Umek, Fekonja, Kranjc, 2006: 30).

Zgodbe, v katerih se junaki soočajo z vsakdanjimi problemi (obisk zobozdravnika, rojstvo novorojenca), pa otroku omogočajo soočanje s problemi, ki jih je oz. ki jih bo doživel tudi sam. Zgodbe prav zato spodbujajo razvoj domišljije, saj pogosto presegajo časovne dimenzije, ter omogočajo otroku, da si zamišlja in oblikuje predstave o osebah, prostoru, dogodkih, ki jih zgodba opisuje (Marjanovič Umek, Fekonja, Kranjc, 2006: 30).

Pripovedovanje zgodbe omogoča otroku, da osmisli lastne izkušnje in jih deli z drugimi. Zgodba tako postane osebna in značilna za pripovedovalca, zato različni posamezniki iste izkušnje in dogodke povezujejo v različne zgodbe na svoj način (Wray, Medwell 2002, po Marjanovič Umek, Fekonja, Kranjc, 2006: 30). Otroci začnejo pripovedovati prve zgodbe, ko so stari približno leto in pol, to je takrat, ko v svojem govoru že uporabljajo prve dvobesedne

izjave (Oppenheim, Emde in Wamboldt 1996, povz. po Marjanovič Umek, Fekonja, Kranjc, 2006: 31).

V tretjem poglavju sem govorila o pripovedovanju, ki je pogosto del govornega nastopanja. V četrtem poglavju se bom osredotočila na govorno nastopanje.

3 GOVORNO NASTOPANJE

3.1 RETORIKA OZ. GOVORNIŠTVO KOT PREDHODNICA GOVORNEGA NASTOPANJA

Vsaka družba in vsak narod imata svoj govor. Govorice in jezika se otrok nauči že v prvih letih življenja. Zato skrbi družina. Z jezikom in govoricco človek ureja in vzpostavlja odnose z okoljem in soljudmi (Grabnar, 2005: 5).

Beseda retorika¹ izhaja iz grške besedne zveze, ki jo sestavljata pridevnik /rhetorikos/, »govorniški«, in samostalnik /tekhnē/, ki pomeni »veščina, spretnost, umetnost«. Beseda je prvič zapisana v Platonovem dialogu *Gorgias* v pomenu »govorniška veščina« oz. »veščina prepričevanja« z govorom v javnosti. Tisti, ki se ukvarja z retoriko, je »rhetor«, govorec (Aristotel, 2011: 23).

Platon je obravnaval dve retoriki: dobro in slabo. Slaba oz. dejanska retorika je logografija. Njena dejavnost je v tem, da zapisuje kakršenkoli govor. Upravičena retorika je prava retorika, filozofska retorika ali dialektika. Njen predmet je resnica. Platon ji pravi psihagogija (vzgoja duš s pomočjo besede) (Barthes, 1990: 20).

Retorika je vedno povezana z vzgojo, šolstvom, filozofijo ali religijo. Grabnar (2005: 5) pravi, da zgodovine retorike ni mogoče razumeti samo kot vrste velikih in slavnih govornikov, temveč predvsem kot zgodovino razumevanja govorništva, vzgoje in šolstva, kot zgodovino vključevanja govorništva v družbeno dogajanje.

Za Grke retorika ni bila umetnost lepega govorjenja, ampak veščina prepričevanja. O pomembnosti prepričevanja govori dejstvo, da so Grki v svojem svetu bogov imeli boginjo prepričevanja, Pejtho (Aristotel, 2011: 23).

¹ Definicija retorike, ki je zapisana v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1994: 1164), ima dva pomena. Prvi pomen je spretnost, znanje govorjenja, zlasti v javnosti. Druga definicija pa pravi, da je retorika lepo, izbrano, a navadno vsebinsko prazno govorjenje, izražanje.

S tem se strinja tudi T. Zidar Gale (2007: 15–16), ki pravi, da je retorika večšina prepričevanja ter, da nikakor ni umetnost lepega govorjenja, ampak razvija moč vplivanja na ljudi.

O pomembnosti govorništva in govorcev pa priča tudi to, da so te osebe uživale velik ugled in spoštovanje. Govorniška spretnost je za Homerja pomenila ne le ene najbolj cenjenih odlik posameznika, temveč dar bogov (Aristotel, 2011: 23).

Retorika, o kateri govori Barthes (1990: 13–14), je vključevala več praks, ki so včasih zapovrstno sestavljale retoriko. Te prakse so:

- **Tehnika** oz. umetnost v klasičnem pomenu izraza. Sem uvrščamo prepričevanja, množico pravil in navodil o tem, kako prepričaš poslušalca.
- **Pouk** je sprva potekal osebno med učiteljem in učencem. Nato je retorika bila vključena v učne ustanove.
- **Znanost**.
- **Moralna** oz. sistem pravil in napotkov za prepričevanje oz. za retoriko.
- **Družbena praksa**. Retorika je bila privilegirana tehnika (kdor jo je hotel dobiti, je moral zanjo plačati). Vladajoči sloj si je s tem zagotovil lastnino nad besedo.
- **Ludična praksa**.

Pomemben dejavnik v razvoju retorike je razvoj pisave. Zaradi gospodarskega razvoja grškega sveta in zaradi ustvarjalnosti (literature) je pisava postala nuja (Aristotel, 2011: 24). O zgodovini retorike v arhaičnem obdobju lahko sklepamo prav na podlagi literature iz tega obdobja. Retorika je bila v tistem času domena moških. Seveda so tudi takrat obstajale izjeme. V grškem svetu je uspeh posameznika bil odvisen od njegovih govorniških sposobnosti; oblast in vpliv je imel le dober govornik. V tem obdobju so odlični govorniki bili Solon, Pejzistrat, Periklej, Aristid, Temistoklej (prav tam: 23).

Različni avtorji se sprašujejo, ali se govornik že rodi. Mnogi namreč menijo, da je spretnost javnega nastopanja dana že ob rojstvu. Človek sicer ima ob rojstvu že dane določene spretnosti oz. sposobnosti. Nekateri imajo prirojene spretnosti za slikarje, pevce ... Za učenje

govornega nastopanja pa je potrebne nekaj vaje. V zibelko nam nič ni bilo položeno v tolikšni meri, da bi že vse znali.

V knjigi *Umetnost govora* (2005: 9) Casson napiše, da se človek nekaterih stvari nauči hitreje, drugih pa počasneje. Obstajajo ljudje, ki so v kratkem času postali zelo učinkoviti javni govorniki, obstajajo pa tudi tisti, ki so ostali le povprečni govorniki.

Da postaneš dober govornik, ni potrebno izobraževanje v šoli. Vsak lahko postane dober govornik kot samouk, kljub temu pa moramo poznati nekatere teorije, pravila in navodila, ki jih je retorična znanost zbrala v svojem večtisočletnem razvoju (Grabnar, 1991: 183).

Govorno nastopanje predšolskih in šolskih otrok je po mojem mnenju le nekakšna priprava na poznejše težje izzive, ki nas čakajo v življenju. Vsekakor pa je treba začetni dovolj zgodaj.

Skorajda ni trenutka, ko ne bi posameznik govorno nastopal. Tega se velikokrat sploh ne zavedamo, saj so naši poslušalci osebe, ki so zraven nas. Pravega pomena govornega nastopanja se zavemo šele takrat, ko stojimo pred številno in neznano publiko.

Retorika je v starem šolskem sistemu bila eden glavnih predmetov, dandanes pa je na voljo kot izbirni predmet v devetem razredu osnovne šole. Danes mnogi menijo, da je retorika v smislu »govornega sporočanja« vključena v slovenski jezik in neposredno tudi v druge učne predmete (Dolgan, 1996: 35).

L. Močivnik in N. Ocvirk (2000: 19–20) sta v prispevku zapisali, da je učenec velikokrat postavljen v situacijo, v kateri se mora izkazati kot dober sporočevalec oz. govornik. To po njunem mnenju predstavlja stresno situacijo, ki jo nekateri učenci občutijo bolj, drugi pa manj.

Da bi uspešno govorno nastopali, moramo poznati različne dejavnike in načela govornega nastopanja. Uspešnost našega sporočanja je odvisna od kakovosti našega govora (Lasbafer, 2000: 31).

3.2 NAČELA USPEŠNEGA GOVORNEGA NASTOPANJA

Dobro moramo poznati načela uspešnega govornega nastopanja, če želimo pravilno tvoriti različne besedilne vrste. Poznamo tradicionalna načela uspešnega govornega nastopanja, kot so npr. jasnost/razumljivost, jedrnatost, natančnost, živost, ustreznost ter jezikovna pravilnost. (Bešter, 1999: 44–56)

Tradicionalna načela so vpeta v sodobnejše pojmovanje sporočanja (Bešter, 1999: 44–56)

1. Sporočamo z jasnim namenom.
2. Sporočamo le o tem, kar dobro poznamo.
3. Upoštevamo okoliščine sporočanja.
4. Upoštevamo prvine in pravila danega besednega jezika.
5. Upoštevamo oz. posnemamo značilno zgradbo izbrane besedilne vrste.
6. Upoštevamo prednosti in pomanjkljivosti slušnega prenosnika.

1. »Sporočamo z jasnim namenom« (Križaj Ortar, 2008: 23)

Govornik želi (Križaj Ortar, 2008: 23), da bi naslovnik vedel, kar ve on in da bi mu poslušalci verjeli. Namen pa je tudi, da:

- bi naslovnik sodil o čem tako, kot sodimo mi;
- da bi naslovnik doživljal nekaj tako, kot doživljamo mi;
- da bi naslovnik storil določeno nebesedno dejanje ipd.

2. »Sporočamo le o tem, kar dobro poznamo« (M. Bešter, 1999: 45)

Temo, ki jo želimo predstaviti, moramo najprej dobro poznati. Zato si moramo o temi, o kateri želimo govoriti ali pisati, najprej izpopolniti svoje znanje. To lahko storimo s prebiranjem različne strokovne literature, z opazovanjem, učenjem in razmišljanjem. Pri sporočanju pazimo, da sporočamo samo resnične podatke. Če nismo povsem prepričani o pravilnosti oz. točnosti svojih podatkov, lahko ta dvom naslovniku izrazimo. Če ne sporočamo resničnih podatkov, lahko pričakujemo, da nas bo poslušalec na to bolj ali manj vljudno opozoril (Bešter, 1999: 45).

3. »Upoštevamo okoliščine sporočanja« (Bešter, 1999: 46)

Okoliščine govornega nastopanja zajemajo čas in kraj sporočanja, naslovnika, njegovo starost, izobrazbo/poklic, družbeni položaj, sporazumevalne izkušnje idr. Naslovnika je treba upoštevati pri izbiri teme, pri odločitvi, kako podrobno bomo predstavili temo, pri razvrščanju podatkov in pri njihovem ubesediljenju. Sporočevalec mora izbrati ustrezno temo, ker posamezna tema ni primerna za vsakogar. Teme, ki so vseč samo sporočevalcu, lahko poslušalca odvrnejo od sprejemanja besedila (Bešter, 1999: 46).

Presoditi moramo tudi, kaj vse oz. kako podrobno bomo naslovníku sporočali o temi. Sporočevalec, ki se je o določeni temi veliko naučil in pozna veliko podrobnosti, mora računati, da ni nujno, da le-te zanimajo tudi poslušalca. Dobro je, da se pozanimamo, kaj vse poslušalec že ve in česa še ne; kaj je zanj zanimivo in kaj ni; kaj lahko razume in česa ne ... (prav tam: 46).

Pri svojem govornem nastopanju moramo biti jedrnati. Poslušalci nimajo radi dolgih govorov, ob tem pa tudi ne gostobesednih govorcev. Naslovníku sporočamo le bistvene podatke oz. mu nakažemo, kaj je bolj in kaj manj pomembno (Bešter, 1999: 48).

Pri navajanju podatkov moramo paziti, da smo čim bolj natančni. Navedeni podatki morajo biti predstavljeni urejeno in v zaporedju, saj s tem naslovníku olajšamo razumevanje besedila, ker mu ni treba iskati dodatnih podatkov (Bešter, 1999: 49).

Treba je tudi paziti, da bo besedilo živo. To naredimo tako, da svoje trditve dopolnimo z zgledi, primeri, da v pripoved v pravi meri vnašamo premi govor, navedke in pregovore. S tem želimo pritegniti in ohranjati naslovníkovo pozornost (Bešter, 1999: 50).

4. »Upoštevamo prvine in pravila danega besednega jezika« (Bešter, 1999: 52).

Besedilo mora biti jezikovno pravilno, t. j. tvorjeno z besedami in po pravilih slovenskega knjižnega jezika. Pri govorjenju moramo uporabljati besede slovenskega knjižnega jezika, sporočanje pa mora biti slovnično, pravorečno oz. pravopisno pravilno. Pri več povednih besedilnih vrstah pazimo, da so povedi logično povezane ter da v njih ne ponavljamo besed in stavčnih vzorcev. Naslovníku mora besedilo biti jasno in razumljivo (Bešter, 1999: 52).

Zadavec – Pešec (1994:16) pravi, da morajo udeleženci vedeti, kako svoje izreke narediti take, da bodo predmetu ustrezne.

5. »Upoštevamo oz. posnemamo značilno zgradbo izbrane besedilne vrste« (Bešter, 1999: 54).

Izbrano besedilno vrsto oz. njeno zgradbo mora sporočevalec dobro poznati (Bešter, 1999: 54).

6. »Upoštevamo prednosti in pomanjkljivosti slušnega prenosnika« (Bešter, 1999: 54)

Pri govorjenju sta govorec in poslušalec vedno v neposrednem stiku. Govorec vidi poslušalca in glede na to, kako se le-ta odziva na njegovo govorjenje, lahko svoj govor spreminja (jakost govora, višino govora, hitrost govora ...). Tako poslušalec med govorjenjem s svojim nebesednim in besednim odzivanjem neposredno vpliva na nastajanje besedila. Na drugi strani pa poslušalec gleda govorce in ugotavlja njegovo razpoloženje, ali ima kakšno govorno napako ... (Bešter, 1999: 54)

Govorjenje ima pomanjkljivost, ki ji rečemo minljivost. Vse, kar izrečemo, sproti izginja. Poslušanje, ki poteka vzporedno z govorjenjem, pa je zahtevna miselna dejavnost. Ob tem moramo poslušati dovolj zbrano, saj lahko preslišimo kakšen pomemben podatek. Priporočljivo pa je tudi, da si pomembne stvari zapišemo, da jih ne bi pozabili (prav tam).

V četrtem poglavju sem govorila o govornem nastopanju, o retoriki kot predhodnici govornega nastopanja ter o načelih govornega nastopanja. V petem poglavju bom predstavila govorno nastopanje v vrtcu in prvem razredu osnovne šole.

4 GOVORNO NASTOPANJE V VRTCU IN PRVEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

4.1 GOVORNO NASTOPANJE V VRTCU

Pomembno je, da otroke začnemo na govorno nastopanje navajati že zgodaj. S tem lahko pričnemo že v vrtcu. Majhni otroci so zelo zahtevna publika, saj nas ves čas opazujejo in nato tudi posnemajo. Vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev morajo zato biti pozorni na vsako svojo besedo že od prvega trenutka, ko vstopijo v igralnico, pa vse do takrat, ko jo zapustijo. Otrokom predstavljamo zgled in pomembno je, da smo dober zgled. Previdni moramo biti, kako se pogovarjamo z njimi. To je čas, ko otroci vsrkavajo nove besede, informacije in si s tem nabirajo izkušnje za takrat, ko bodo sami v poziciji govornega sporočanja.

V Kurikulumu za vrtce (1999: 31) je zapisano, da se otroci v predšolskem obdobju učijo izražati izkušnje, čustva, misli in razumeti sporočila drugih. Jezikovne dejavnosti so povezane z vsemi jezikovnimi prvinami (s fonološko, morfološko, skladenjsko-pomensko), razvoj jezika pa je naravno vpleten v vsa področja dejavnosti. Od tretjega leta naprej je pomemben tudi razvoj predpisalnih in predbralnih sposobnosti. Cilj, ki opredeljuje otrokovo govorno nastopanje, je, da se otrok uči samostojno pripovedovati. V Kurikulumu za vrtce (1999: 33) so poleg ciljev zapisane še dejavnosti, s katerimi lahko otroci dosežejo zastavljene cilje. Otroci v drugem starostnem obdobju samostojno pripovedujejo zgodbe, jih obnavlja in si izmišljuje svoje. Otroci tudi samostojno ustvarjajo knjigo ali strip.

V vrtcih ta cilj dosegajo na različne načine. Eden od teh je tudi tako imenovani projekt Bralni nahrbtnik, Ježkov nahrbtnik ali Pravljični nahrbtnik. Sam projekt ima torej kar nekaj različic. V nadaljevanju bom predstavila tri različice Bralnega nahrbtnika, ki jih izvajajo v Vrtcu Otona Župančiča v Mariboru, v Otroškem vrtcu Šmarje pri Jelšah in v Antonovem vrtcu v Železnikih.

V Vrtcu Otona Župančiča Bralni nahrbtnik potuje iz skupine v skupino ter vključuje otroke in odrasle v široko polje sodelovanja in komunikacije skozi doživljanje otroške literature. V

Bralnem nahrbtniku živi lutka Liza, ki otroke spodbuja k poslušanju pravljic, izmišljanju pesmic, pomaga jim pri izraznih dejavnostih in jih posluša, kadar ji pripovedujejo. Nahrbtnik ostane v skupini teden dni, nato pa z novimi nalogami in presenečenji potuje naprej (<http://www.vrtec-ozupancica-mb.si/>, pridobljeno 10. 11. 2012).

V Otroškem vrtcu Šmarje pri Jelšah so si projekt Bralni nahrbtnik zastavili drugače. Gre za nahrbtnik, v katerega vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice zložita knjige, ki so primerne za njuno starostno skupino otrok. Knjigam dodata še zvezek in pisalo. Knjig otroci seveda še ne znajo prebirati sami – lahko jih prelistavajo, opazujejo slike in podobno. Prvi namen je seveda ta, da bi otrok prebiral te knjige skupaj s staršem ali obema. Starši lahko vsebino knjige preberejo, otroku lahko ob slikah pripovedujejo ali mu preprosto zgolj kažejo slike in otrok poimenuje znane predmete ali pa poimenovane predmete pokaže. To je odvisno od otrokove starosti in jezikovne zmožnosti. Najlepše doživetje ali vtis oz. mnenje se zapiše v priloženi zvezek. Otrok, ki nahrbtnik odnese domov v ponedeljek, ga obdrži doma ves teden, tako da starši zlahka najdejo čas za prebiranje knjig. Nahrbtnik prinese nazaj čez natanko en teden, nato pa ga domov vzame drugi otrok. V zvezku se tako nabirajo zanimiva mnenja, ki jih starši in vzgojitelji radi prebirajo. Zaključek bralnega nahrbtnika planirajo za mesec maj, izvedli pa ga bomo s kratko predstavo za otroke. (<http://www.vrtec-smarje.si/sl/projekti/>, pridobljeno 10. 11. 2012)

V Antonovem vrtcu² v Železnikih pa smo si projekt zamislili na še malce drugačen način. Namen in cilj bralnega nahrbtnika ostaja isti kot pri prej opisanih vrtcih, projekt pa poteka le v drugi starostni skupini (3–6 let). Vzgojiteljica v nahrbtnik zloži eno knjigo, ki je primerna starosti otrok. Poleg knjige zloži v nahrbtnik še posebno mapo, v kateri so listi. V nahrbtniku pa živi tudi Ostržek. Otroci z žrebanjem določijo, kdo bo odnesel nahrbtnik domov. Doma ga imajo, kolikor časa želijo. V tem času morajo skupaj s starši prebrati knjigo in na list, ki je v mapi, narisati podobo iz zgodbe. Ko prinesejo Bralni nahrbtnik nazaj v vrtec, otrok ostalim otrokom pripoveduje zgodbo in pokaže risbico. Da otroci lažje premagajo začetno tremo, pa vzgojiteljica uporabi Ostržka. Najpogosteje ga vpraša, kje je bil in kaj je počel. Otroci tako začnejo pripovedovati preko lutke, ki nato posluša, kako otrok pripoveduje zgodbico. Tako otroci določeno zgodbo slišijo večkrat. Po določenem času vzgojiteljica zamenja knjigo. Na vrsto pridejo vsi otroci večkrat, saj bralni nahrbtnik potuje od družine do družine zelo hitro.

² V Antonovem vrtcu v Železnikih sem zaposlena kot pomočnica vzgojiteljice v starostni skupini 4–6 let. V tej skupini izvajamo projekt Bralni nahrbtnik. Zapis temelji na opazovanju načina projekta, ki ga izvajamo v vrtcu.

V petem poglavju sem govorila o govornem nastopanju v vrtcu. V naslednjem poglavju pa bom predstavila govorno nastopanje v 1. razredu osnovne šole.

4.2 GOVORNO NASTOPANJE V 1. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

V nadaljevanju podrobneje predstavljam govorno nastopanje v Učnem načrtu za slovenščino (2011).

V Učnem načrtu za slovenščino (2011: 4) je zapisano, da je v prvem triletju osnovne šole večji poudarek na učenju poslušanja in govorjenja. Kasneje, ko otroci pridobijo ti dve sporazumevalni dejavnosti, pa je tudi veliko začetnega branja in pisanja. Otroci se v tem času naučijo uporabljati ustna in pisna besedila za različne namene ter okoliščine.

Pri samem načrtovanju dela z otroki je pomembno, da učitelj upošteva, da se otrokova sporazumevalna dejavnost razvija z razvojem mišljenja. Upoštevati mora tudi individualne sposobnosti in posebnosti učenca in temu primerno izbrati oblike in metode dela (2011: 4).

V prvem triletju se slovenščina tesno povezuje z vsebinami in razvijanjem sporazumevalnih dejavnosti učencev z drugimi predmeti, npr. s poznavanjem okolja, matematiko, glasbeno in likovno vzgojo. Ko različna področja medpredmetno povezujemo, dosežemo nek celosten cilj, ki nam neko temo, problem predstavi v različnih pogledih (Učni načrt za slovenščino, 2011: 4).

Avtorji Učnega načrta za slovenščino (2011: 4) so zapisali, da je v prvem triletju posebno pomembna in priporočljiva metoda, ki naj jo učitelji uporabljajo, didaktična igra ter različne oblike sodelovalnega učenja in projektnega dela.

Posebna pozornost je namenjena učenju branja in pisanja. V Učnem načrtu za slovenščino (2011: 4) je zapisano tudi, da naj bi otroci ob koncu 2. razreda osvojili ti dve tehniki, v 3. razredu pa naj bi branje in pisanje predvsem utrjevali in izboljšali.

Poleg teh dveh dejavnosti naj bi otroci v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju še sodelovali v pogovorih, razčlenjevali, tvorili neumetnostna besedila, sprejemali, interpretirali

in poustvarjali umetnostna besedila ter razvijali zmožnost logičnega mišljenja ter svojo poimenovalno, pravorečno in pravopisno zmožnost. Pri vsem tem bi usvajali tudi strategijo sprejemanja ter tvorjenja neumetnostnih in umetnostnih besedil (prav tam: 4).

»Tvorjenje (govorjenje in pisanje) zajema naslednje dejavnosti:

- a) Pred govorjenjem/pisanjem se pripravijo nanj.
- b) Med govornim nastopom skušajo upoštevati načela učinkovitega govornega nastopanja, med pogovorom načela vljudnostnega pogovarjanja, med pisanjem pa pazijo na ustreznost, razumljivost in jezikovno pravilnost besedila ter na videz besedila.
- c) Po pogovoru oz. govornem nastopu sodelujejo v pogovoru o njem, predstavijo občutke in vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja oz. govornega nastopanja in izdelajo načrt za izboljšanje te svoje zmožnosti.« (Učni načrt za slovenščino, 2011: 9)

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju sta dejavnosti sprejemanja (poslušanje in branje) pogosto nadrejeni dejavnostma tvorjenja (branju in govorjenju).

Ob zaključku prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja (od 1. do 3. razreda) je temeljni standard znanja jezika, da učenec nastopi z vnaprej napovedano temo in besedilno vrsto, ki je predpisana s tem učnim načrtom, ter tvori smiselna, razumljiva, sovisna in zaokrožena besedila. Učenec mora med govornim nastopom govoriti razločno in čim bolj knjižno. Ob koncu govornega nastopa pa vrednoti svoj nastop oziroma nastope sošolcev (Učni načrt za slovenščino, 2011: 74–75).

Standard znanja pri književnosti v okviru govornega nastopanja pa je, da ima učenec zmožnost sprejemanja in tvorjenja besedil o umetnostnih besedilih, ter da svoje trditve in ugotovitve ustrezno vrednoti, ponazori in utemelji (Učni načrt za slovenščino, 2011: 77).

Sledi empirični del diplomskega dela.

II. EMPIRIČNI DEL

1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA DELA

Govorno nastopanje predšolskih in šolskih otrok je po mojem mnenju le nekakšna priprava na poznejše težje izzive, ki nas čakajo v življenju. Če želimo zvišati raven govornega nastopanja, moramo začeti že v predšolskem obdobju. To lahko naredimo s svojim dobrim zgledom in tako, da otrokom omogočimo različne situacije, v katerih se bodo lahko učili govornega nastopanja.

V raziskovalnem delu naloge me je zanimalo, kako poteka govorno nastopanje v prvem razredu osnovne šole ter v vrtcu. Želela sem izvedeti, katere pristope in metode uporabijo učiteljice oz. učitelji ter vzgojiteljice oz. vzgojitelji pri premagovanju strahu pred govornim nastopanjem, katere teme govornega nastopa izberejo in kako pripravijo otroke za sam govorni nastop.

2 CILJI RAZISKOVALNEGA DELA

Skladno s predmetom in problemom naše raziskave sem si zastavila naslednja cilja:

- ugotoviti, ali obstajajo razlike v govornem nastopanju otrok v prvem razredu osnovne šole in petletnih vrtčevskih otrok,
- ugotoviti, kakšna so mnenja učiteljic oz. učiteljev in vzgojiteljic oz. vzgojiteljev o govornem nastopanju.

1.1. RAZISKOVALNE HIPOTEZE

H 1: Vzgojiteljice in vzgojitelji predšolskih otrok se manj vključujejo v govor otroka kakor učiteljice in učitelji v prvem razredu osnovne šole.

Hipoteza 2: Več vzgojiteljic oz. vzgojiteljev, kot učiteljic oz. učiteljev meni, da imajo vrtčevski otroci manj strahu pred govornim nastopanjem kakor otroci v prvem razredu osnovne šole.

H 3: Več vzgojiteljic oz. vzgojiteljev kot učiteljic oz. učiteljev pomaga otroku premagovati strah pred govornim nastopanjem s sedenjem v krogu.

H 4: Več učiteljic oz. učiteljev kot vzgojiteljic oz. vzgojiteljev določi temo govornega nastopa, ki ga pripravijo otroci doma.

3 METODOLOGIJA

3.1 RAZISKOVALNA METODA

Uporabila bom kavzalno metodo pedagoškega raziskovanja. Raziskava je bila usmerjena v raziskovanje, s katerim sem skušala priti do zanesljivih, preverljivih in objektivnih spoznanj. Iskala sem vzročno-posledične zveze za obstoječe stanje na področju raziskave.

3.2 VZOREC

Vzorec raziskave je priložnostni. Vanj so bile zajete učiteljice in učitelji ter vzgojiteljice in vzgojitelji naključno izbranih gorenjskih osnovnih šol in vrtcev. Anketne vprašalnike sem poslala na 10 naključno izbranih osnovnih šol na gorenjskem (Oš Cvetka Golarja, Oš Škofja Loka-Mesto, Oš Železniki, Oš Ivana Groharja, Oš Ivana Tavčarja, Oš Franceta Prešerna Kranj, Oš Simona Jenka, Oš Staneta Žagarja, Oš Matije Čopa in Oš Prežihovega Voranca Jesenice) in 10 naključno izbranih gorenjskih vrtcev (Vrtec pri osnovni šoli Železniki, Antonov vrtec, Vrtec Sončni žarek, Najdihojca, Vrtec Škofja Loka, Baragov vrtec, Vrtec Murenčki, Kranjski vrtci, Vrtec Sonček in Zasebni vrtec Mezinček), istočasno pa sem anketni vprašalnik objavila še na spletni strani. Razposlanih je bilo 200 anketnih vprašalnikov, od tega so mi vrnilo skupno 138 vprašalnikov, ki predstavljajo končni vzorec za obdelavo.

3.3 POSTOPEK ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV

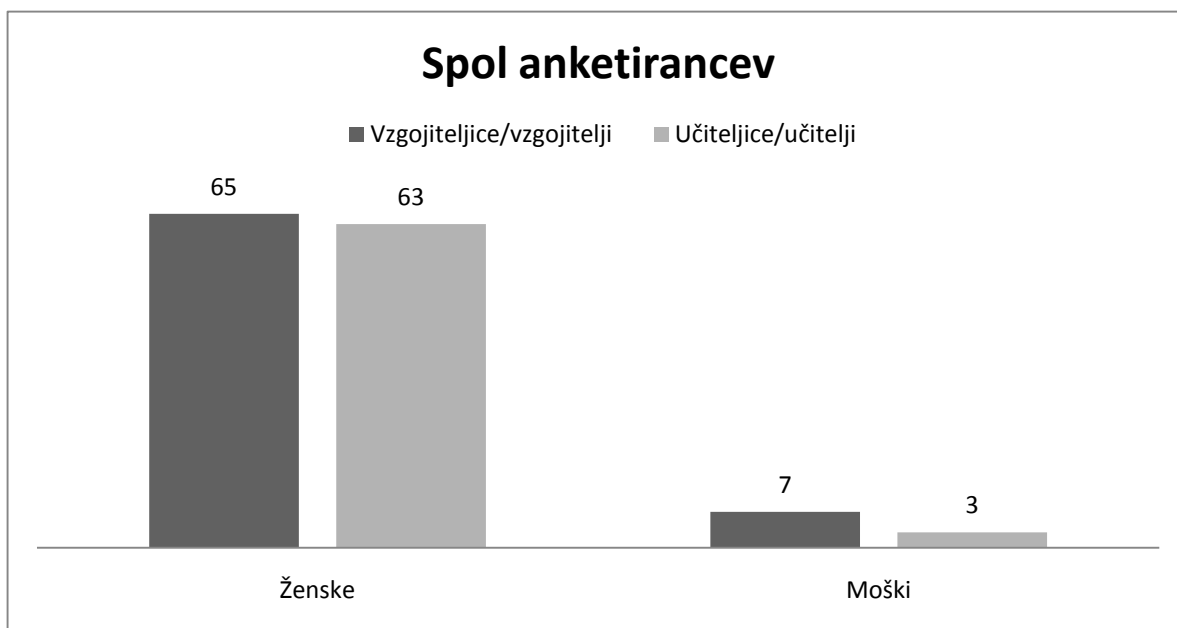
Podatke sem pridobila s pomočjo anonimnega anketnega vprašalnika (glej Priloga), ki je bil izdelan za ugotavljanje okoliščin govornega nastopanja šolskih in predšolskih otrok. Anketni

vprašalnik za učiteljice in učitelje v prvem razredu osnovne šole je vseboval 10 vprašanj zaprtega tipa in 2 vprašanja odprtega tipa. Poslan je bil na gorenjske osnovne šole, in sicer na Oš Cvetka Golarja, Oš Škofja Loka-Mesto, Oš Železniki, Oš Ivana Groharja, Oš Ivana Tavčarja, Oš Franceta Prešerna Kranj, Oš Simona Jenka, Oš Staneta Žagarja, Oš Matije Čopa in na Oš Prežihovega Voranca Jesenice. Anketni vprašalnik, ki je bil izdelan za vzgojiteljice in vzgojitelje v vrtcih pa je vseboval 11 vprašanj zaprtega tipa in 2 vprašanja odprtega tipa. Poslan je bil v vrtece na gorenjskem, in sicer v Vrtec pri osnovni šoli Železniki, Antonov vrtec, Vrtec Sončni žarek, Najdihojca, Vrtec Škofja Loka, Baragov vrtec, Vrtec Murenčki, Kranjski vrtci, Vrtec Sonček in v Zasebni vrtec Mezinček v mesecu februarju 2013. Časa za odgovor so imeli 10 delovnih dni. Ankete so bile vrnjene po navadni pošti, del rezultatov pa sem dobila tudi s pomočjo spletne ankete. Celoten proces zbiranja podatkov je bil izveden v skladu z zahtevami Zakona o varovanju osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 59/1999). Za statistično obdelavo podatkov, ki sem jih pridobila z anketnim vprašalnikom, sem uporabila program SPSS (Statistical Package for The Social Sciences).

4 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

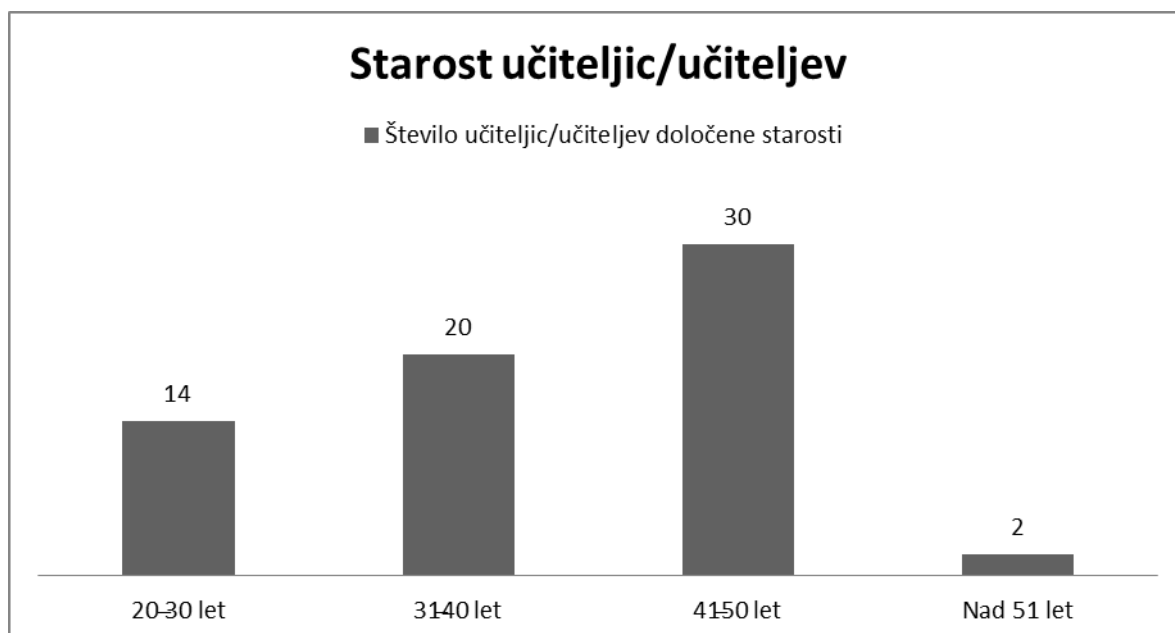
4.1 REZULTATI ANKETE IN NJIHOVA INTERPRETACIJA

Za začetek sem želela ugotoviti, kdo odgovarja na vprašanja. Od 138 vprašalnikov je nanje odgovorilo 66 učiteljic oz. učiteljev in 72 vzgojiteljic oz. vzgojiteljev. Nato me je zanimal spol anketirancev. Na 138 vprašalnikov je odgovorilo 128 žensk (63 učiteljic in 65 vzgojiteljic), kar predstavlja 93 %, ter 10 moških (3 učitelji in 7 vzgojiteljev), kar predstavlja 7 %.

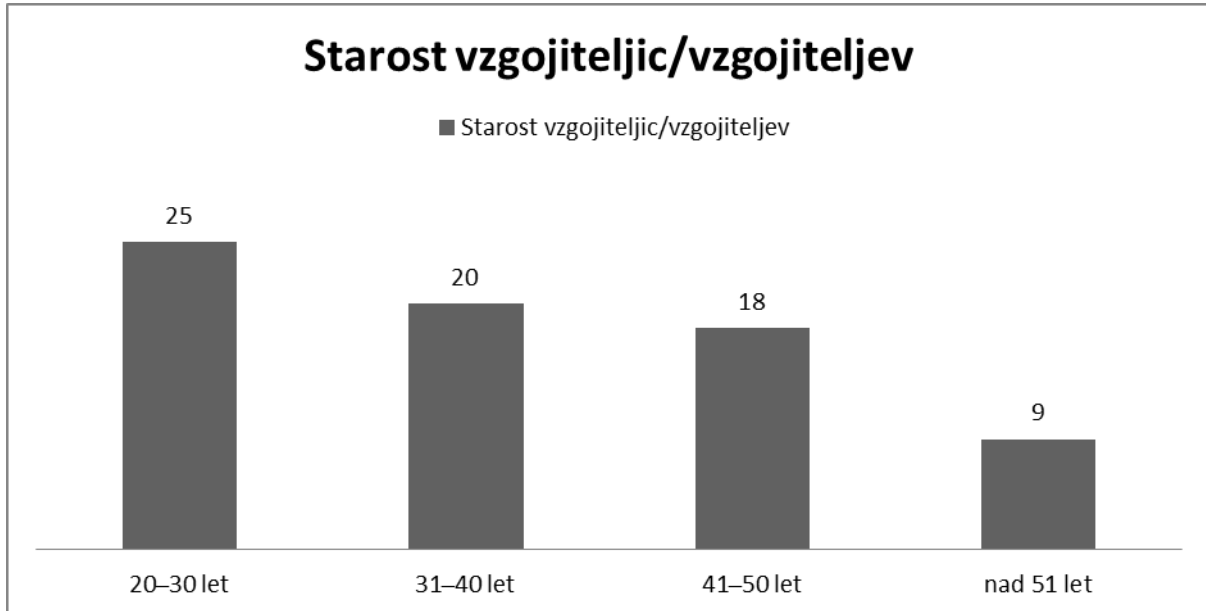
Graf 1: Spol anketirancev.

Pri naslednjem vprašanju me je zanimala starost anketirancev. Manj kot polovica učiteljic oz. učiteljev (45 %) je bilo starih od 41 do 50 let, 30 % učiteljic oz. učiteljev je bilo starih od 31 do 40 let, 21 % učiteljic oz. učiteljev je bilo mlajših od 30 let. Le 4 % učiteljic oz. učiteljev je bilo starejših od 51 let.

Graf 2: Starost učiteljic/učiteljev.

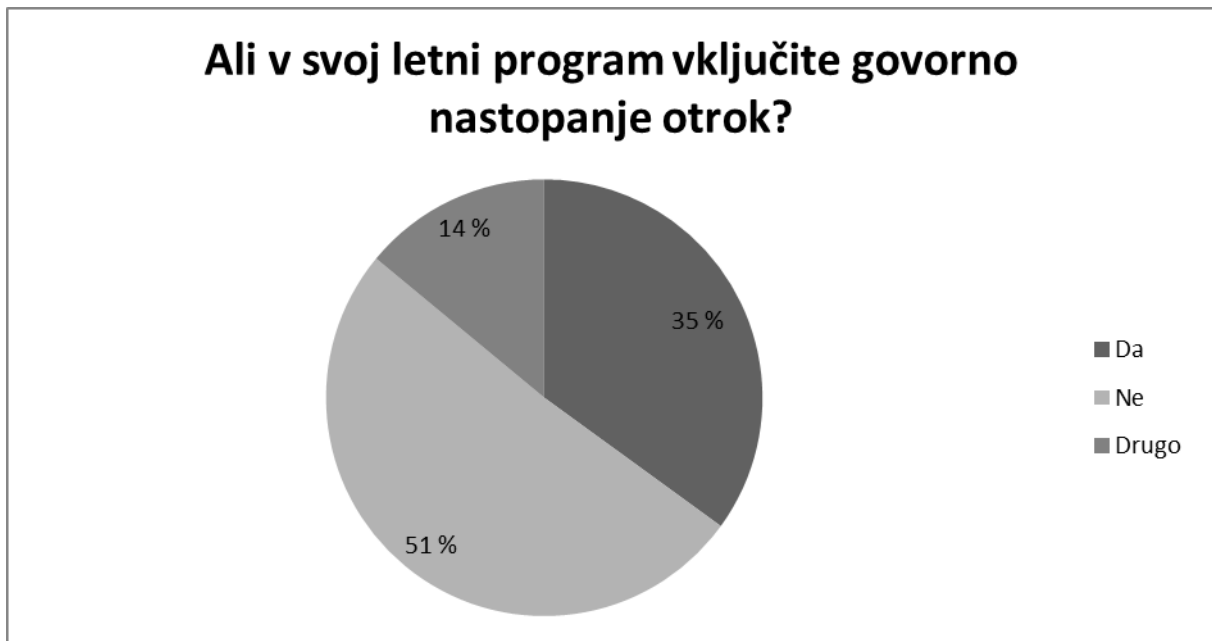
35 % vzgojiteljic oz. vzgojiteljev je bilo mlajših od 30 let, 28 % vzgojiteljic in vzgojiteljev je bilo starih od 31 do 40 let, četrtna vzgojiteljic oz. vzgojiteljev (25 %) je bilo starih 41 do 50 let, 12 % vzgojiteljic in vzgojiteljev pa je bilo starejših od 51 let.

Graf 3: Starost vzgojiteljic/vzgojiteljev.

Naslednje vprašanje je bilo, ali vzgojitelji in vzgojiteljice vključujejo govorno nastopanje otrok v program, ki ga izvajajo. Več kot polovica vzgojiteljic oz. vzgojiteljev (51 %) je odgovorila, da ga vključijo v letni načrt dela, medtem ko je malo manj (35 %) vzgojiteljic/vzgojiteljev odgovorilo, da govornega nastopanja ne vključijo v svoj letni program dela. Najmanj vzgojiteljic/vzgojiteljev (14 %) se je odločilo za izbiro Drugo. Pod obrazložitev so največkrat zapisali:

- Za govorno nastopanje otrok se ne odločam, ker tega ne želijo starši.
- Konkretnega govornega nastopa nimamo.
- Odločim se za skupinsko deklamacijo, ki je nekakšna alternativa.

Graf 4: Odgovori vzgojiteljic oz. vzgojiteljev na vprašanje, ali v letni načrt dela vključijo govorno nastopanje otrok.

Zanimala me je obrazložitev vzgojiteljic in vzgojiteljev, zakaj govorno nastopanje vključijo ali ne vključijo v letni načrt dela.

Odgovori vzgojiteljev, ki govorno nastopanje vključijo v letni načrt dela:

- Menim, da je to za otroka zelo dobro, saj že zelo zgodaj dobi izkušnjo, ki mu pride prav v šoli.
- Za govorno nastopanje otrok se odločim zato, da nimajo v šoli večjih težav.
- Menim, da je zelo dobro, saj otrok s tem pridobi samozavest.
- Bolje je, da je otrok že zelo zgodaj izpostavljen publiki, ki ni tako zahtevna.
- Govorno nastopanje je dobra vaja za kasnejše izzive.
- Med govornim nastopanjem lahko bolj opazujem otroka in njegovo vedenje v skupini, kot sicer.

Odgovori vzgojiteljic in vzgojiteljev, ki govornega nastopanja ne vključijo v letni program dela:

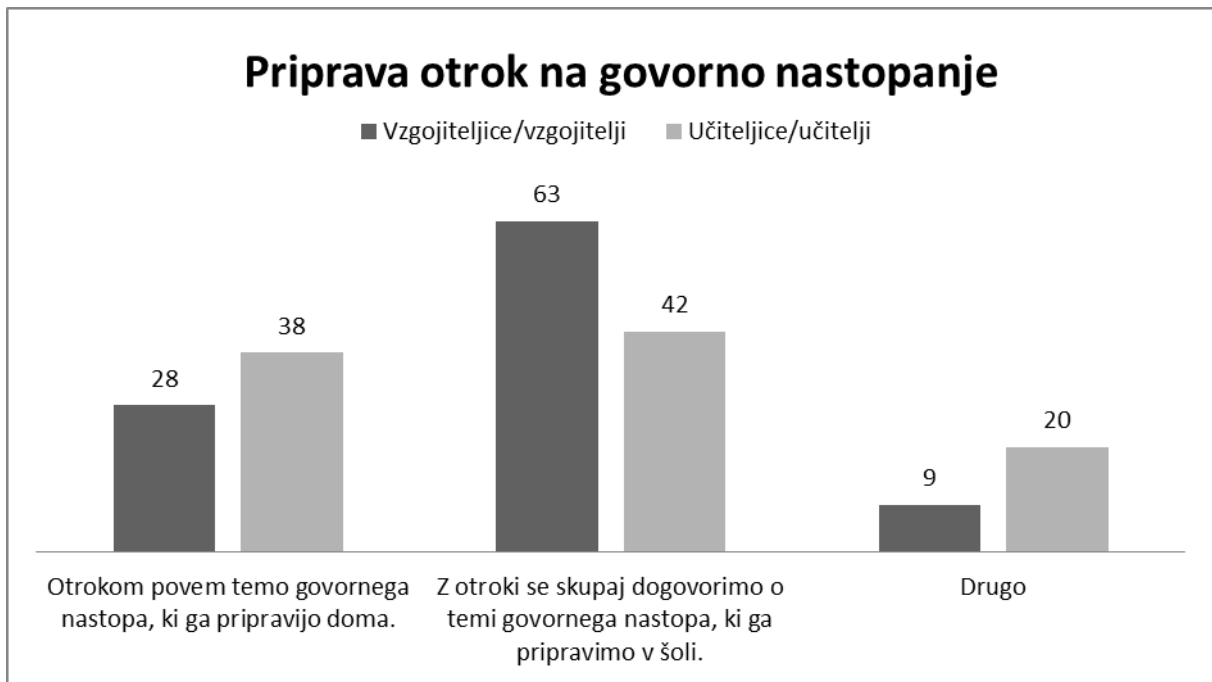
- Za govorno nastopanje se ne odločim zato, ker je za tako dejavnost potrebno veliko časa.
- Starši ne želijo, da bi otroke obremenjevala z govornim nastopanjem.

- Menim, da se otroci ne počutijo dobro, kadar so izpostavljeni.
- Govorno nastopanje ne sodi v vrtec, ampak sodi v šolo.
- Menim, da je moja skupina zelo šibka na govornem področju in da ne bi bila uspešna.
- Sama nisem najboljša govorka, zato ne vem, kako naj to predstavim otrokom.
- Za govorni nastop se ne odločim zaradi tega, ker nimam časa.

Učiteljice in učitelji lahko pripravijo otroka na govorno nastopanje na različne načine. Največ vprašanih učiteljic in učiteljev (42 %) je odgovorilo, da se z otroki skupaj dogovorijo o temi govornega nastopa, ki ga pripravijo v šoli. Malo manj učiteljic in učiteljev (38 %) je odgovorilo, da otrokom povedo naslov govornega nastopa, ki ga nato pripravijo doma. Najmanj učiteljic in učiteljev (20 %) pa se je odločilo za odgovor Drugo.

Pri tem so navedli še, da otrokom povedo tudi, kako naj bi govorni nastop izgledal (govor, drža, pogled, mašila ...), da si skupaj z otroki pogledajo videoposnetek vzornega govornega nastopa, ki ga nato pripravijo doma, da se pogovorijo o temi govornega nastopa in o pripomočkih, ki jih imajo lahko s seboj. Med odgovori so navedli tudi, da naslov oz. temo govornega nastopa povedo staršem, ki skupaj z otroki pripravijo govorni nastop.

Več kot polovica (63 %) vprašanih vzgojiteljic in vzgojiteljev je odgovorila, da se na govorni nastop pripravijo v vrtcu. Malo manj (28 %) vprašanih vzgojiteljic in vzgojiteljev je odgovorilo, da se otroci doma pripravijo na govorni nastop. Najmanj (9 %) vprašanih vzgojiteljic in vzgojiteljev, kar predstavlja 9 %, pa se je odločilo za izbiro, da otroci v vrtcu govorno ne nastopajo.

Graf 5: Primerjava pridobljenih podatkov na vprašanje, kako vzgojiteljice oz. vzgojitelji in učiteljice oz. učitelji pripravijo otroka na govorno nastopnje (v odstotkih).

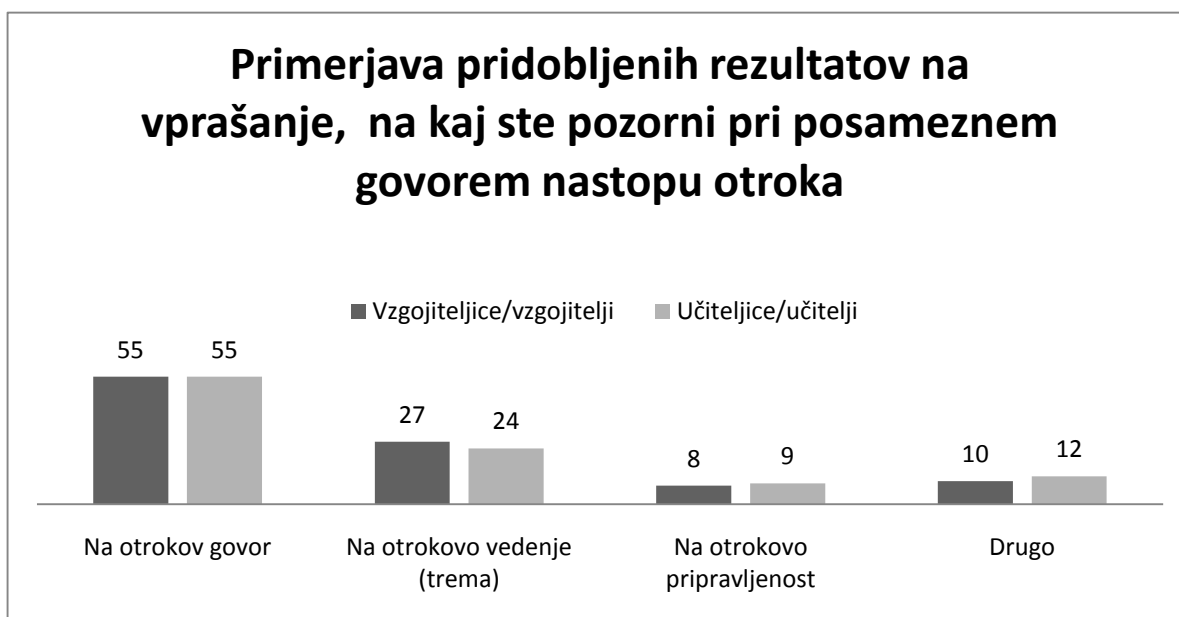
Učiteljice in učitelje sem vprašala, na kaj so pozorni pri posameznem govornem nastopu otroka. Več kot polovica (54 %) učiteljic in učiteljev je odgovorila, da so pozorni na govor otroka. Le 24 % učiteljic in učiteljev je odgovorilo, da so pozorni na otrokovo pripravljenost. 12 % jih je odgovorilo, da so pozorni na druge stvari: otrokovo interpretacijo, neverbalno komunikacijo, vsebino, smiselno pripovedovanje. Najmanj vprašanih (9 %) pa je odgovorilo, da so pozorni na otrokovo tremo.

Isto vprašanje, torej na kaj so pozorni pri posameznem govornem nastopu, sem postavila tudi vzgojiteljicam in vzgojiteljem. Malo manj kot polovica (47 %) vzgojiteljic in vzgojiteljev je odgovorila, da so najbolj pozorni na otrokov govor. Nekoliko manj (32 %) vprašanih je odgovorilo, da so najbolj pozorni na otrokovo vedenje (tremo). Le manjši delež (9 %) vzgojiteljic in vzgojiteljev je odgovoril, da so najbolj pozorni na pripravljenost otroka.

11 % vprašanih vzgojiteljic in vzgojiteljev se je odločilo za možnost izbire Drugo. Pod to so zapisali:

- Med govornim nastopom opazujem otroka, da vidim, kako reagira v takšni situaciji.

- Največkrat opazim, da otroci ne vedo, o čem govorijo, ker jih starši nekaj naučijo.
- Sam govorni nastop mi ne predstavlja nobenega zadovoljstva, zato ga izvajam zgolj iz nuje, ki mi jo narekuje vodstvo.
- Med samim govornim nastopom največkrat opazim vse troje skupaj.
- Ponavadi opazujem, ali je otrok napredoval na kakšnem področju.

Graf 6: Primerjava pridobljenih rezultatov na vprašanje, na kaj so vzgojiteljice oz. vzgojitelji in učiteljice oz. učitelji pozorni pri posameznem govornem nastopu (v odstotkih).

Učiteljice in učitelje sem vprašala tudi, ali menijo, da imajo otroci strah pred govornim nastopanjem. Največji delež učiteljic in učiteljev (67 %) meni, da imajo strah pred govornim nastopanjem samo nekateri otroci. Nekoliko manj (21 %) učiteljic in učiteljev meni, da imajo vsi otroci strah pred govornim nastopanjem, najmanj (12 %) učiteljic in učiteljev pa je mnenja, da otroci nimajo strahu pred govornim nastopanjem.

To vprašanje sem postavila tudi vzgojiteljicam in vzgojiteljem. Večina vzgojiteljic in vzgojiteljev (77 %) je odgovorila, da otroke ni strah govornega nastopanja. Veliko manj od večine (14 %) vzgojiteljic in vzgojiteljev je odgovorilo, da je otroke strah govornega

nastopanja. Najmanj vzgojiteljic in vzgojiteljev (9 %) pa je odgovorilo, da je otroke strah samo včasih.

Graf 7: Odgovori vzgojiteljic in vzgojiteljev ter učiteljic in učiteljev na vprašanje, ali menijo, da imajo otroci strah pred govornim nastopanjem (v odstotkih).

Njihovi odgovori na vprašanje, zakaj tako mislijo, so bili različni, hkrati pa so se tudi podvajali. Učiteljice oz. učitelji, ki menijo, da je otroke strah govornega nastopanja, so odgovorili:

- Otroci se bojijo napak, zaradi katerih bi se jim poslušalci lahko smejali.
- Otroke je strah, da bi se zmotili.
- Nekatero otroke je strah, ker so izpostavljeni.
- Otroke je strah, ker morajo nastopati pred množico.

Odgovori učiteljic oz. učiteljc, ki menijo, da otroci nimajo strahu pred govornim nastopanjem:

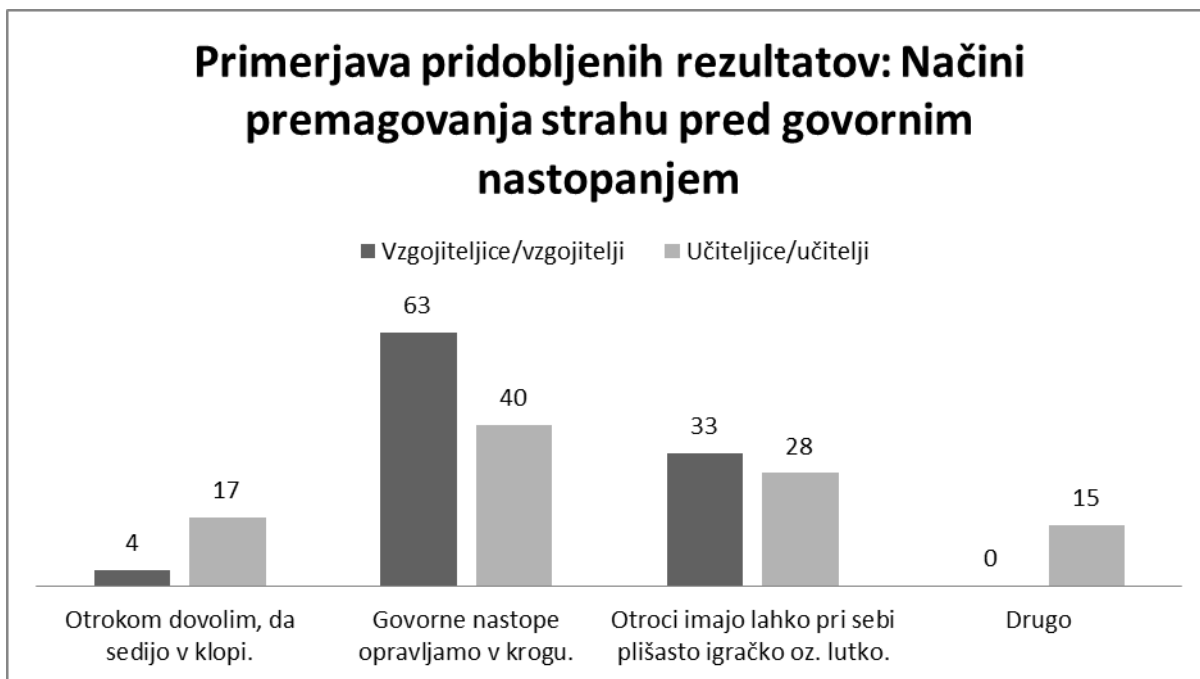
- Otroci so danes zelo samozavestni, saj jih na govorno nastopanje pripravljajo že v vrtcu.
- Večina otrok to rada počne.
- Na govorno nastopanje otroke pripravljajo že v predšolski dobi.

Naprej me je zanimalo, na kakšen način otrokom omogočijo, da premagujejo tremo pred govornim nastopanjem. Manj kot polovica učiteljic in učiteljev (40 %) je odgovorila, da govorne nastope opravljajo v krogu. Ostali učiteljice in učitelji (28 %) so odgovorili, da imajo otroci lahko pri sebi lutko oz. plišasto igračko, ki jim pomaga premagovati strah. Nekoliko manjši delež učiteljic in učiteljev je odgovoril (17 %), da otrokom dovolijo, da ostanejo v klopi. Najmanj učiteljic in učiteljev (15 %) se je odločilo za odgovor Drugo.

Pri tem odgovoru sem zabeležila naslednje izjave:

- Otrokom povem nekaj načinov, kako premagujemo tremo.
- Pred nastopom naredimo nekaj sprostitvenih tehnik.
- Učenci lahko sedijo na mojem stolu.
- Otroci lahko pripravijo plakat, s katerim si pomagajo.
- Za vse otroke pripravim enake možnosti, zato ne dovoljujem izjem.

Pri vzgojiteljicah in vzgojiteljih so bili rezultati sledeči: vzgojiteljice in vzgojitelji otrokom omogočijo, da premagujejo tremo pred govornim nastopanjem. Več kot polovica vzgojiteljic/vzgojiteljev (63 %) je odgovorila, da otroci opravljajo govorni nastop v krogu. Ostale vzgojiteljice in vzgojitelji (34 %) so odgovorili, da imajo otroci lahko pri sebi lutko oz. plišasto igračko. Za odgovor, da otroci govorni nastop opravljajo v klopi, se je odločilo le 3 % vprašanih vzgojiteljic in vzgojiteljev. Nihče izmed vprašanih se ni odločil za odgovor Drugo.

Graf 8: Odgovori učiteljic oz. učiteljev na vprašanje, na kakšen način otroci premagujejo strah pred govornim nastopanjem (v odstotkih).

Naslednje vprašanje je bilo, na kakšen način otrok opravlja govorni nastop. Več kot polovica učiteljic/učiteljev (52 %) je odgovorila, da otrok stoji pred skupino in govorno nastopa. Nekoliko manj vprašanih učiteljic/učiteljev (27 %) se je odločilo za odgovor Drugo. Kot odgovore so navedli:

- Opravljanje govornega nastopa je odvisno od otroka.
- Načeloma opravlja nastop pred skupino, vendar če kdo želi, lahko tudi v klopi.
- Ponavadi pred razredom, izjema so otroci s posebnimi potrebami.
- Če je trema prehuda, lahko to opravi individualno.

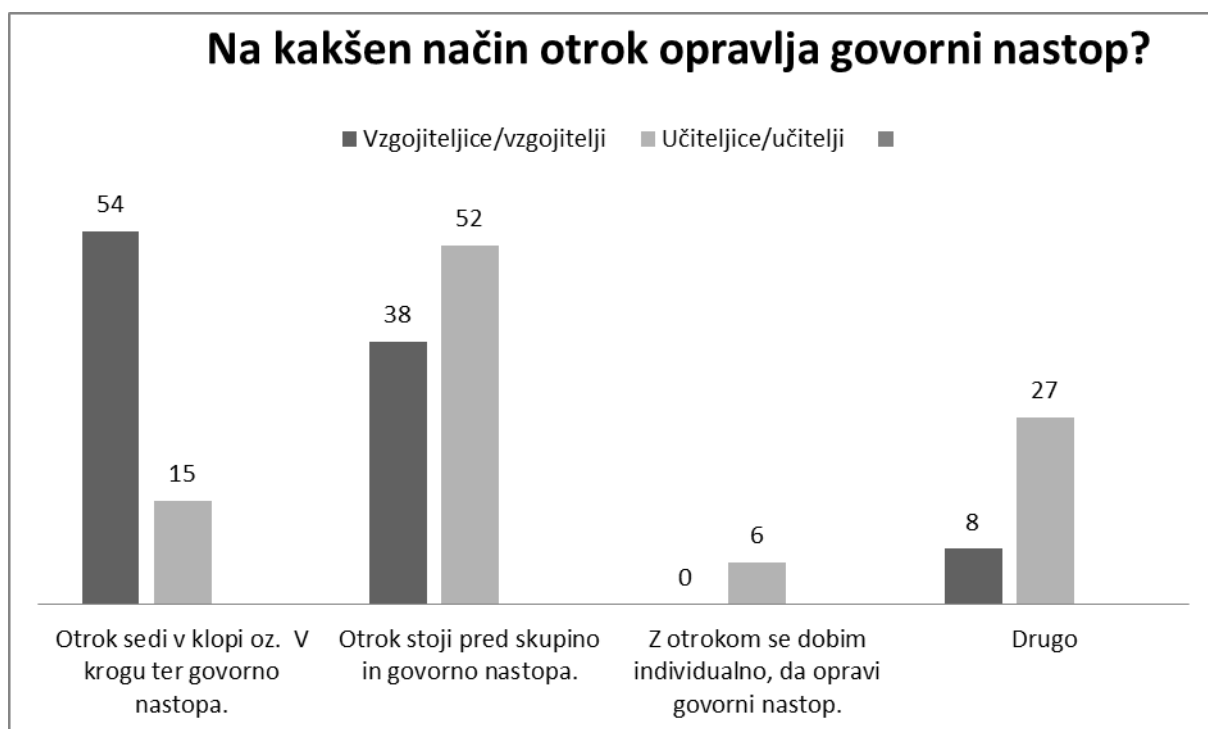
15 % vprašanih učiteljic/učiteljev je odgovorilo, da otrok sedi v klopi in govorno nastopa. Najmanj učiteljic/učiteljev (6 %) je odgovorilo, da se z otrokom dobijo individualno, da ta opravi nastop.

Nato me je zanimalo, na kakšen način otroci opravljajo govorni nastop v vrtcu. Največji delež vzgojiteljic oz. vzgojiteljev (54 %) je odgovoril, da otroci sedijo v klopi oz. krogu ter govorno nastopajo. Manj vzgojiteljic/vzgojiteljev (38 %) je odgovorilo, da otroci stojijo pred skupino

in govorno nastopajo. 8 % vzgojiteljic in vzgojiteljev se je odločilo za možnost odgovora Drugo. Zapisali so:

- Otrok, ki govorno nastopa, mora upoštevati, da ga vsi vidijo in slišijo, zaradi tega v naši skupini otrok stopi na stol in govorno nastopa.
- V naši skupini otroci govorno nastopajo tako, da pripovedujejo v času pravljice (po kosilu, med spanjem). Sliši ga le nekaj otrok.
- Nočem, da otrok trpi, ker je izpostavljen, zato se igramo igrico z zavezanimi očmi. Otroci, ki poslušajo, imajo zavezane oči in poskušajo ugotoviti, kdo pripoveduje.
- Govorne nastope opravimo v naravi.
- Otrok si sam izbere način, kako bo opravil govorni nastop.

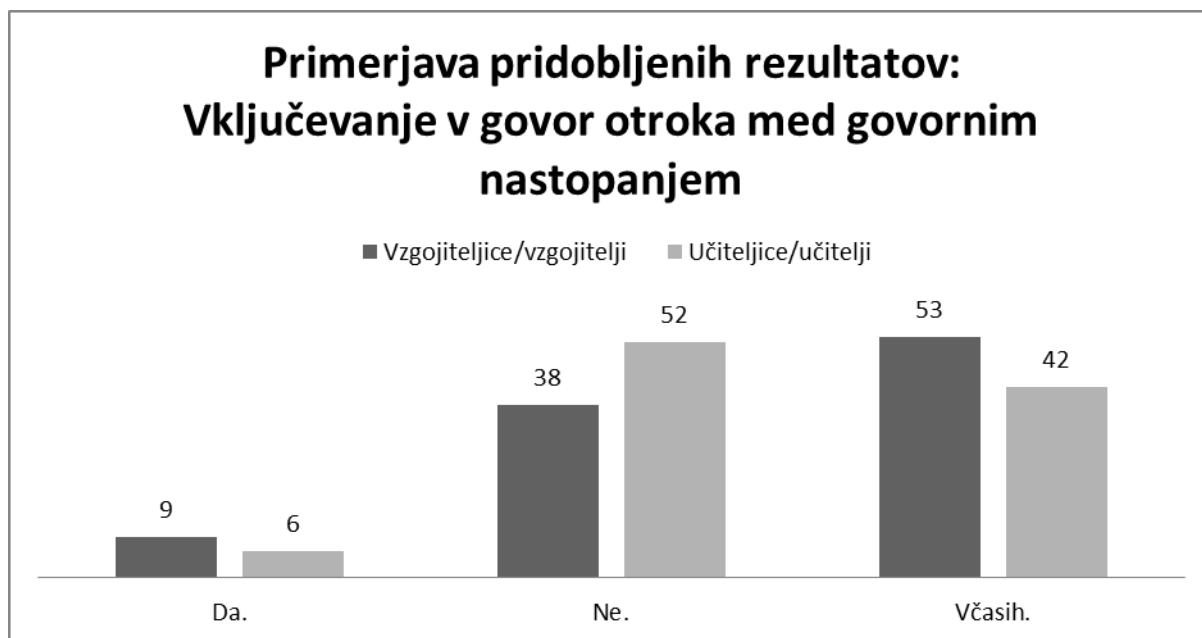
Nihče izmed vprašanih se ni odločil za odgovor, da se z otrokom dogovori, da ta individualno opravi govorni nastop.

Graf 9: Primerjava dobljenih odgovorov na vprašanje, na kakšen način otroci opravijo govorni nastop (v odstotkih).

Hotela sem ugotoviti, ali se učiteljice oz. učitelji med govornim nastopom vključujejo v govor otroka. Malo več kot polovica učiteljic oz. učiteljev (52 %) se med govornim nastopom ne vključuje v govor otroka. V govorni nastop otroka se občasno oz. včasih vključi 42 % učiteljic oz. učiteljev. 6 % učiteljic oz. učiteljev se med govornim nastopom redno vključuje v govor otroka.

Največji delež vzgojiteljic/vzgojiteljev (53 %) se med govornim nastopom le včasih vključi v govor otroka. Nekoliko manj vzgojiteljic/vzgojiteljev (38 %) se med govornim nastopom ne vključuje v govor otroka. Le 9 % vprašanih se med govornim nastopom vključuje v govor otroka.

Graf 10: Primerjava odgovorov učiteljic oz. učiteljev in vzgojiteljic oz. vzgojiteljev na vprašanje, ali se med govornim nastopom vključujejo v govor otroka (v odstotkih).

Zanimalo me je tudi, zakaj se tako odzovejo. Njihovi odgovori so bili različni, vendar so se tudi podvajali. Učiteljice oz. učitelji, ki se med govornim nastopom vključujejo v govor otroka, so zapisali:

- Če se otroku »zatakne«, mu skušam pomagati z vprašanji.
- V govorni nastop se vključim, če je potrebno, da otrok govori bolj na glas in/ali bolj razločno.

- V govorni nastop se vključim takrat, ko otroku zmanjka rdeče niti.
- Če se otroku govorni nastop popolnoma ustavi, ga skušam sprostiti.

Učiteljice oz. učitelji, ki se med govornim nastopom ne vključujejo v otrokov govor, so zapisali:

- V otrokov govor se ne vključujem, ker ga s tem lahko samo zmedem.
- Otrok se je pripravil in ga ne smem motiti.
- V govor se vključim takrat, ko je končal.

Zanimalo me je tudi, zakaj se vzgojiteljice oz. vzgojitelji vključijo v govor otroka. Njihovi odgovori so bili različni, hkrati pa so se tudi podvajali. Navedla bom nekaj zanimivih odgovorov, ki so jih zapisali.

Vzgojiteljice in vzgojitelji, ki se med govornim nastopom vključujejo v govor otroka, so odgovorili:

- Otrokom je težko, zato jim skušam pomagati.
- Ne predstavljam si, da bi otroci brez moje pomoči tako dobro opravili nastop.
- Velikokrat sama povem stavek, nato pa ga otrok ponovi za menoj.
- Otrokom vedno pomagam, saj so še majhni. V šoli bodo prepuščeni sami sebi.

Vzgojiteljice in vzgojitelji, ki se med govornim nastopom ne vključujejo v otrokov govor, so odgovorili:

- V govor se ne vključim, ker otroka tako samo zmedem.
- Otrokom ne pomagam, ker to ni v skladu z mojimi načeli.
- Otroka lahko s tem, da se vključim, samo zmedem.
- Otroci ne potrebujejo moje pomoči.

Hotela sem izvedeti, na kakšen način se učiteljice oz. učitelji vključujejo v govorni nastop otroka.

Manj kot polovica učiteljic oz. učiteljev (42 %) je odgovorila, da se v govorni nastop ne vključuje. 24 % učiteljic in učiteljev otroku pomaga tako, da nadaljuje s tistim, s čimer je začel. 18 % učiteljic in učiteljev je odgovorilo, da otroku pomagajo tako, da ga sprašujejo o temi govornega nastopa. 15 % učiteljic/učiteljev se je odločilo za izbiro odgovora Drugo. Pod ta odgovor zapisali:

- Otroka ustavim in mu povem, kaj naj popravi, da ga bodo drugi razumeli.
- Po govornem nastopu vprašam, kar me zanima.
- Otroku skušam pomagati le, če se mu čisto ustavi.
- Otroku ne pomagam v nobenem primeru.
- Če se otrok ni dobro pripravil, mu ne pomagam niti moja vprašanja niti spodbude.

Polovica vzgojiteljic/vzgojiteljev (50 %) je odgovorila, da otroka sprašujejo o temi govornega nastopa. 29 % vzgojiteljic/vzgojiteljev je odgovorilo, da nadaljuje s tistim, s čimer je otrok začel. 17 % vzgojiteljic in vzgojiteljev je odgovorilo, da se v govorni nastop ne vključuje. 4 % vprašanih vzgojiteljic in vzgojiteljev je izbralo možnost Drugo. Pod ta odgovor so navedli:

- Otroku pomagam le, če se mu čisto ustavi ali izgubi.
- Otrok ima pred seboj knjigo oz. slike, ob katerih pripoveduje, zato ne potrebuje moje pomoči.
- Otrok me sam prosi za pomoč, če to želi.

Graf 11: Primerjava dobljenih podatkov o načinu vključevanja v govor otroka (v odstotkih).

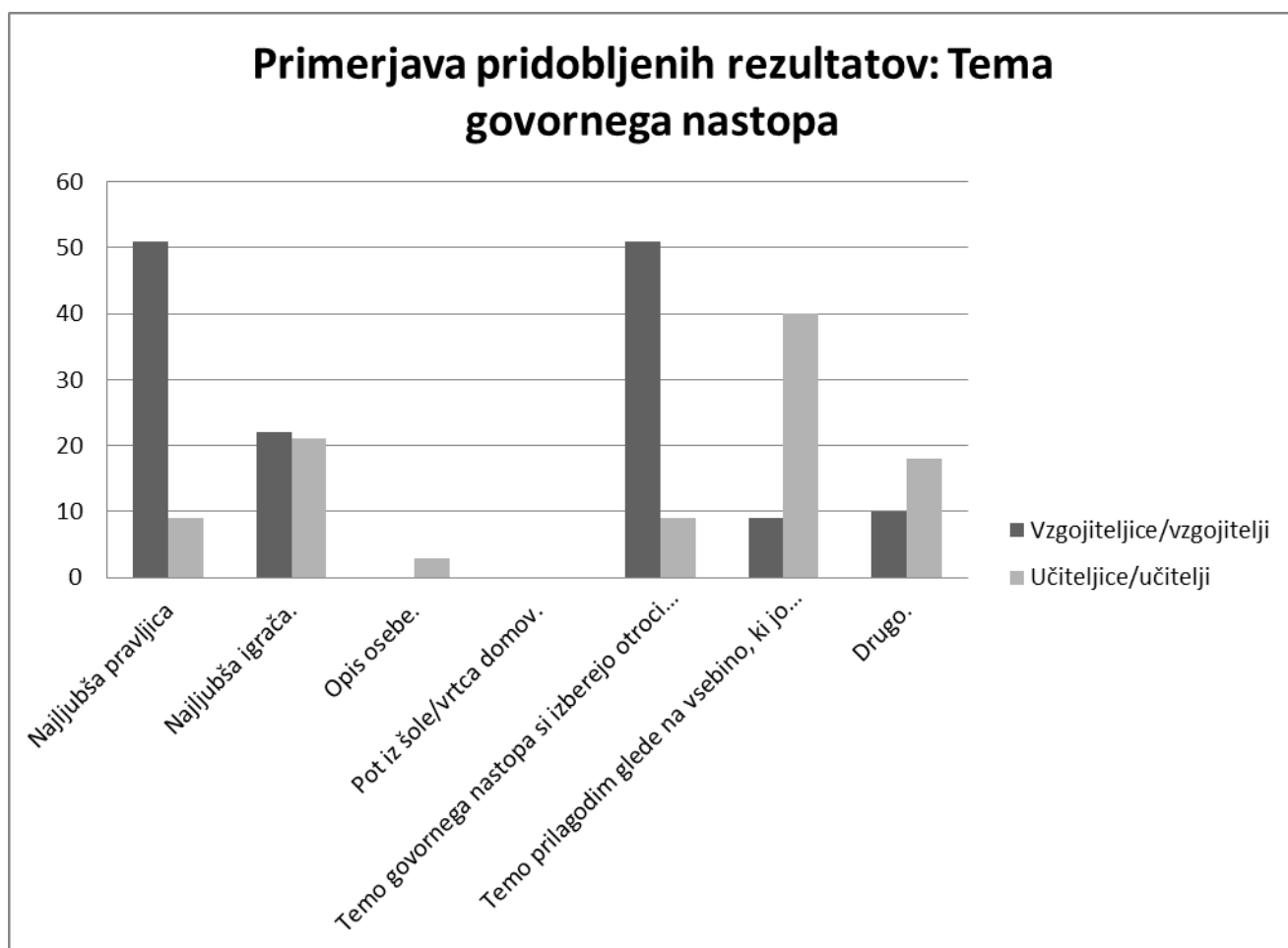
Pri zadnjem vprašanju sem spraševala po tem, kakšne teme učiteljice in učitelji izbirajo za govorni nastop. Največ učiteljic in učiteljev (40 %) temo govornega prilagodi glede na vsebino, ki jo obravnava pri ostalih predmetih. Ostalih 21 % učiteljic in učiteljev si za temo govornega nastopa izbere naslov Najljubša igrača. 18 % učiteljic in učiteljev si za temo govornega nastopa izbere druge naslove, npr.: Opis živali, Opis poklica, Najljubši kotiček v šoli, Moj hišni ljubljencek ...

Da si otroci sami izberejo temo govornega nastopa, je odgovorilo 9 % učiteljic oz. učiteljev. Prav tako se je 9 % učiteljic in učiteljev odločilo za odgovor, da za temo govornega nastopa izbere najljubšo pravljico. Le 3 % učiteljic in učiteljev si za naslov izbere temo Opis osebe.

Nihče izmed vprašanih si za govorni nastop ni izbral teme z naslovom Pot iz šole domov, prav tako niso izbrali odgovora, da je tema govornega nastopa določena v Učnem načrtu za slovenščino.

Isto vprašanje sem zastavila tudi vzgojiteljicam in vzgojiteljem. Več kot polovica vzgojiteljic in vzgojiteljev (51 %) je odgovorila, da si otroci sami izberejo temo govornega nastopa. Nekoliko manjši delež vzgojiteljic oz. vzgojiteljev (22 %) je odgovorilo, da si za temo govornega nastopa izberejo najljubšo pravljico. 17 % anketiranih je odgovorilo, da si za temo izbere temo Najljubša igrača. 10 % vzgojiteljic oz. vzgojiteljev se je odločilo za možnost Drugo. Pod to so zapisali še naslednje teme govornih nastopov: Moj hišni ljubljencek, Opis živali, Moj najboljši prijatelj, Kaj rad jem in česa ne maram ...

Nihče izmed vprašanih si za govorni nastop ni izbral teme z naslovom Pot iz vrtca domov. Odgovorov, da je tema govornega nastopa določena v Kurikulumu za vrtce, in sicer da naj temo prilagodijo glede na vsebino, ki jo obravnavajo v vrtcu, in za opis osebe, si prav tako niso izbrali.

Graf 12: Primerjava pridobljenih rezultatov na vprašanje, kakšne teme izberejo za govorni nastop (v odstotkih).

5 PREVERJANJE HIPOTEZ

V nadaljevanju bom preverila hipoteze, ki sem si jih zastavila v okviru raziskovalnega dela.

Hipoteza 1: Vzgojiteljice in vzgojitelji predšolskih otrok se manj vključujejo v govor otroka kakor učiteljice in učitelji v prvem razredu osnovne šole.

Hipotezo lahko na podlagi rezultatov ovržemo, ker je iz rezultatov (Graf 10) razvidno, da se v govor otroka vključuje 9 % vzgojiteljic in vzgojiteljev in 6 % učiteljic in učiteljev.

Hipoteza 2: Več vzgojiteljic oz. vzgojiteljev, kot učiteljic oz. učiteljev meni, da imajo vrtčevski otroci manj strahu pred govornim nastopanjem kakor otroci v prvem razredu osnovne šole.

Hipotezo lahko potrdim, saj je bil delež vzgojiteljic in vzgojiteljev, ki so odgovorili, da otroci nimajo strahu pred govornim nastopanjem, kar 77 %. Omenjeni rezultati so razvidni v Grafu 7.

Hipoteza 3: Več vzgojiteljic oz. vzgojiteljev kot učiteljic oz. učiteljev pomaga otroku premagovati strah pred govornim nastopanjem s sedenjem v krogu.

Hipotezo lahko na podlagi dobljenih rezultatov potrdim, saj 63 % vzgojiteljic oz. vzgojiteljev in le 40 % učiteljic oz. učiteljev pomaga premagovati strah pred govornim nastopanjem s sedenjem v krogu. Omenjeni rezultati so najbolj razvidni v Grafu 8.

Hipoteza 4: Več učiteljic oz. učiteljev kot vzgojiteljic oz. vzgojiteljev določi temo govornega nastopa, ki ga pripravijo otroci doma.

Tudi to hipotezo lahko na podlagi rezultatov potrdim, saj je bil delež odgovorov učiteljic in učiteljev, ki so jih podali, 38 %, medtem ko je delež odgovorov, ki so jih podali vzgojiteljice/vzgojitelji, 28 %. To je najbolj razvidno v Grafu 5.

6 SKLEPNE UGOTOVITVE

Na podlagi rezultatov in interpretacij anketnih odgovorov lahko povzamem več ugotovitev, ki se navezujejo na posamezno anketno vprašanje.

Več kot polovica (51 %) anketiranih vzgojiteljic in vzgojiteljev v letni načrt dela vključi tudi govorno nastopanje. Zanimivo pri tem je, da so med drugim zapisali, da se za govorno nastopanje ne odločijo zato, ker tega ne želijo starši. Kot vidimo, imajo starši velik vpliv na dogajanje v vrtcu.

Manj kot polovica učiteljic in učiteljev se z otroki dogovori o temi govornega nastopanja, ki ga nato pripravijo v šoli. Zanimivo pri tem je tudi, da so kot možnost odgovora Drugo učiteljice in učitelji zapisali, da temo govornega nastopa sporočijo staršem. Podobnega mnenja so bili tudi vzgojiteljice in vzgojitelji.

Iz raziskave ugotavljam, da se govorno nastopanje v vrtcu in v 1. razredu osnovne šole ne razlikujeta bistveno. V odgovorih prihaja do majhnih odstopanj.

6.1 PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE OBSTOJEČEGA STANJA

Govorno nastopanje je pomembna sestavina našega življenja. Začne se že v predšolskem obdobju kot nekakšna priprava na kasnejše govorno nastopanje. Težji izzivi nas čakajo najprej v osnovni šoli, nato v srednji šoli, na fakulteti in na koncu v službi. Ključno vlogo pri tem imamo že vzgojitelji in učitelji, saj otrokom z zgledom in primerom pokažemo primer dobrega nastopanja.

Kot bodoča vzgojiteljica sem se vprašala, kako izboljšati obstoječe stanje. Velik del naloge bi tukaj morali prevzeti vzgojitelji, saj sem mnenja, da je pomembna zgodnja izkušnja govornega nastopanja. Tako bi morali vzgojitelji v vrtcih otrokom omogočiti vajo govornih nastopov – več dejavnosti, v katerih bi otroci izpopolnjevali to tehniko nastopanja. Glede na odgovore učiteljic in učiteljev prvih razredov pa menim, da bi morali vsem otrokom zagotoviti enake možnosti in bolj prijazne okoliščine govornega nastopanja.

Predlogi za izboljšanje sedanjega stanja:

- izobraževanje za starše, vzgojitelje in vzgojiteljice ter učiteljice in učitelje;
- (sistematično) kontinuirano govorno nastopanje;
- spodbujanje družinske pismenosti z branjem umetnostnih in neumetnostnih besedil;
- upoštevanje otrokove sporazumevalne zmožnosti in njegovega interesa;
- vzgojiteljica oz. vzgojitelj in učiteljica oz. učitelj mora biti mentor/-ica, ne le za bralno značko, temveč tudi za govorno nastopanje, ki je del bralne značke.

Menim, da bi z zgoraj opisnimi spremembami vplivali na govorno nastopanje v vrtcu in v 1. razredu osnovne šole, po določenem času pa bi se pokazale razlike v govornem nastopanju pri otrocih na sploh. Če želimo izobraziti otroke in iz njih narediti dobre govorce, moramo prej izobraziti vzgojitelje, učitelje in ostale pedagoške delavce.

7 VIRI IN LITERATURA

Aristotel (2011). *Retorika*. Ljubljana: Šola retorike Zupančič & Zupančič, d. o. o.

Barthes, R. (1990). *Retorika Starih: elementi semiologije*. Ljubljana: ŠKUC: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Bešter, M., Križaj – Ortar, M., Končina, M., Bavdek, M. idr. (1999). *Na pragu besedila 1. Učbenik za slovenski jezik v 1. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol*. Ljubljana: Založba Rokus.

Casson, H. (2005). *Umetnost govora*. Ljubljana: Pravljično gledališče.

Dolgan, M. (1996). *Govorno ustvarjanje*. Ljubljana: Rokus.

Grabnar, B. (1991). *Retorika za vsakogar*. Ljubljana: Državna založba.

Grabnar, B. (2005). *Zgodovina retorike*. Ljubljana: Šola retorike.

Kranjc, S. (1993). *Otroški govor v zgodnjem obdobju svojega razvoja*. (v:) Podatki v reviji *Anthropos: časopis za psihologijo in filozofijo ter za sodelovanje humanističnih ved*, letnik 25, št. 3/4, str. 125–137.

Križaj – Ortar, M., Bešter – Turk, M. idr. (2008). *Na pragu besedila 1. Priročnik za učitelje za slovenščino v 1. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol*. Ljubljana: Rokus Klett.

Dostopno na spletu: http://www.praktik.org/media/npb_1_prirocnik_08.pdf, (10. 11. 2012).

Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo.

Lasbaher, K. (2000). *Pripravljen govorni nastop – referat pri SJK*. (v:) Podatki v reviji *Slovenščina v šoli*, letnik 5, št. 5, str. 31–34.

Marjanovič Umek, L. (1990). Mišljenje in govor predšolskega otroka. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Marjanovič Umek, L., Kranjc, S., Fekonja, U. (2006). Otroški govor: razvoj in učenje. Domžale: Založba Izolit, d. o. o

Močivnik, L., Ocvirk, N. (2000). Priprava in izvajanje govornega nastopa. (v:) Podatki v reviji Slovenščina v šoli, letnik 5, št. 4, str. 19–20).

Otroški vrtec Šmarje pri Jelšah, pridobljeno s spleta: <http://www.vrtec-smarje.si/sl/projekti/>, (10.11. 2012).

Skamlič, N. (2011). Govor, jezik, sporazumevanje. Podatki v reviji: Moj otrok in moj vrtec. Pridobeno na spletu: <http://www.mojotrokinvrtec.si/vsebina/36-govor-jezik-sporazumevanje> (24. 4. 2013)

Skubic, D. (2004). Pedagoški govor v vrtcu in prvem razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Učni načrt za slovenščino (2011). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo.

Vrtec Otona Župančiča, pridobljeno s spleta: <http://www.vrtec-ozupancica-mb.si/>, (10. 11. 2012).

Zadravec – Pešec, R. (1994). Pragmatično jezikoslovje. Ljubljana: Center za diskurzivne študije.

Zidar – Gale, T. (2007). Retorika - veščina prepričevanja: odličnost nastopanja v poslovnem svetu. Ljubljana: Planet GV.

8 PRILOGA

Priloga 1: Anketni vprašalnik za učiteljice in učitelje

ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani,

sem študentka Pedagoške fakultete v Ljubljani – smer Predšolska vzgoja. Pišem diplomsko delo z naslovom Govorno nastopanje otrok v vrtcu in prvem razredu osnovne šole. Prosim Vas za sodelovanje pri anketnem vprašalniku. Vprašalnik je anonimen, zato Vas prosim, da odgovarjate iskreno – tako, kot velja za vas. Zagotavljam Vam, da bom vse pridobljene podatke in informacije uporabila zgolj v študijske namene.

Na vprašanja odgovorite tako, da obkrožite črko pred odgovorom (kjer je potrebno, odgovor dopišite).

Za sodelovanje se vam že vnaprej zahvaljujem!

Katja Vlašič

1. Navedite spol.

- a) Moški.
- b) Ženski.

2. Navedite svojo starost.

- a) Od 20 do 30 let.
- b) Od 31 do 40 let.
- c) Od 41 do 50 let.
- č) Nad 51 let.

3. Kako pripravite otroke na govorno nastopanje?

- a) Otrokom povem samo naslov govornega nastopa, ki ga pripravijo doma.
- b) Z otroki se skupaj dogovorimo o temi govornega nastopa, ki ga pripravimo v šoli.

c) Drugo: _____

4. Na kaj ste najbolj pozorni pri posameznem govornem nastopu otroka?

- a) Na otrokov govor.
- b) Na otrokovo vedenje.
- c) Na otrokovo pripravljenost.
- č) Drugo: _____.

5. Ali mislite, da imajo otroci strah pred govornim nastopanjem?

- a) Da.
- b) Ne.
- c) Samo nekateri.

6. Zakaj? Utemeljite.

7. Na kakšen način otroci premagujejo strah pred govornim nastopanjem?

- a) Otroci nimajo strahu pred govornim nastopanjem.
- b) Otrokom dovolim, da sedijo v klopi.
- c) Govorne nastope opravljamo v krogu.
- č) Otroci imajo lahko pri sebi lutko oziroma plišasto igračo.
- d) Drugo: _____

8. Na kakšen način otrok opravlja govorni nastop?

- a) Otrok stoji pred skupino in govorno nastopa.
- b) Otrok sedi v klopi in govorno nastopa.
- c) Z otrokom se individualno dobim, da opravi govorni nastop.
- č) Drugo: _____

9. Ali se med govornim nastopom otroka vključujete v govor otroka?

- a) Da.

- b) Ne.
- c) Včasih.

10. Zakaj? Utemeljite.

11. Na kakšen način se vključujete v govorni nastop otroka?

- a) Otroka sprašujem o temi govornega nastopa.
- b) Nadaljujem tisto, kar je začel otrok.
- c) V govorni nastop se ne vključujem.
- č) Drugo: _____

12. Kakšne teme izbirate za govorni nastop?

- a) Najljubša pravljica.
- b) Najljubša igrača.
- c) Pot iz šole domov.
- č) Opis osebe.
- d) Tema je določena v Kurikulumu za vrtce.
- e) Temo prilagodim glede na vsebino, ki jo obravnavamo pri drugih področjih.
- f) Temo govornega nastopa izberejo otroci sami.
- g) Drugo: _____

ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani,

sem študentka Pedagoške fakultete v Ljubljani – smer Predšolska vzgoja. Pišem diplomsko delo z naslovom Govorno nastopanje otrok v vrtcu in prvem razredu osnovne šole. Prosim Vas za sodelovanje pri anketnem vprašalniku. Vprašalnik je anonimen, zato Vas prosim, da odgovarjate iskreno – tako, kot velja za vas. Zagotavljam Vam, da bom vse pridobljene podatke in informacije uporabila zgolj v študijske namene.

Na vprašanja odgovorite tako, da obkrožite črko pred odgovorom (kjer je potrebno, odgovor dopišite).

Za sodelovanje se vam že vnaprej zahvaljujem!

Katja Vlašič

1. Navedite spol.

- a) Moški.
- b) Ženski.

2. Navedite svojo starost.

- a) Od 20 do 30 let.
- b) Od 31 do 40 let.
- c) Od 41 do 50 let.
- č) Nad 51 let.

3. Ali v letni načrt dela vključite govorno nastopanje otrok?

- a) Da.
- b) Ne.
- c) Drugo.

4. Kako pripravite otroke na govorno nastopanje?

- a) Otrokom povem samo naslov govornega nastopa, ki ga pripravijo doma.
- b) Z otroki se skupaj dogovorimo o temi govornega nastopa, ki ga pripravimo v šoli.
- c) Drugo: _____

5. Na kaj ste najbolj pozorni pri posameznem govornem nastopu otroka?

- a) Na otrokov govor.
- b) Na otrokovo vedenje.
- c) Na otrokovo pripravljenost.
- č) Drugo: _____.

6. Ali mislite, da imajo otroci strah pred govornim nastopanjem?

- a) Da.
- b) Ne.
- c) Samo nekateri.

7. Zakaj? Utemeljite.

8. Na kakšen način otroci premagujejo strah pred govornim nastopanjem?

- a) Otroci nimajo strahu pred govornim nastopanjem.
- b) Otrokom dovolim, da sedijo v klopi.
- c) Govorne nastope opravljamo v krogu.
- č) Otroci imajo pri sebi lahko lutko oziroma plišasto igračo.
- d) Drugo: _____

9. Na kakšen način otrok opravlja govorni nastop?

- a) Otrok stoji pred skupino in govorno nastopa.
- b) Otrok sedi v klopi in govorno nastopa.
- c) Z otrokom se individualno dobim, da opravi govorni nastop.
- č) Drugo: _____

10. Ali se med govornim nastopom otroka vključujete v govor otroka?

- a) Da.
- b) Ne.
- c) Včasih.

11. Zakaj? Utemeljite.

12. Na kakšen način se vključujete v govorni nastop otroka?

- a) Otroka sprašujem o temi govornega nastopa.
- b) Nadaljujem tisto, kar je začel otrok.
- c) V govorni nastop se ne vključujem.
- č) Drugo: _____

13. Kakšne teme izbirate za govorni nastop?

- a) Najljubša pravljica.
- b) Najljubša igrača.
- c) Pot iz šole domov.
- č) Opis osebe.
- d) Tema je določena v Kurikulumu za vrtce.
- e) Temo prilagodim glede na vsebino, ki jo obravnavamo pri drugih področjih.
- f) Temo govornega nastopa izberejo otroci sami.
- g) Drugo: _____